

SREDNJOVJEKOVNE SPRAVE ZA MUČENJE I TEHNIKE SMAKNUĆA

Mamić, Petar

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:222417>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA POVIJEST

PETAR MAMIĆ
SPRAVE I TEHNIKE MUČENJA I SMAKNUĆA U SREDNJEM VIJEKU

SPLIT, RUJAN 2020.

Filozofski fakultet sveučilišta u Splitu

Povijest

Srednjovjekovna i novovijekovna povijest

SPRAVE I TEHNIKE MUČENJA I SMAKNUĆA U SREDNJEM VIJEKU

Završni rad

Student:

Petar Mamić

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Edi Miloš

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	5
1. UVOD.....	6
2. ZASTUPLJENOST SMAKNUĆA U SREDNJEM VIJEKU.....	8
3. KRVNICI.....	9
4. INKVIZICIJA.....	12
4.1. Nastanak Inkvizicije.....	12
4.2. Okolnosti inkvizitorskih postupaka.....	14
4.3. Blage kazne za osuđeničke.....	16
4.4. Teške kazne za osuđeničke.....	18
5. NAJPOZNATIJE I NAJUČESTALIJE METODE MUČENJA SREDNJEG I RANOG NOVOG VIJEKA ZAPADNE EUROPE.....	20
5.1. Okvir.....	21
5.2. Strappado.....	22
5.3. Stup srama.....	23
5.4. Prstolomac.....	24
5.5. Potapanje.....	25
5.6. Sakaćenje ili mrcvarenje.....	26
5.7. Željezna stolica.....	27
5.8. Mučenje štakorima.....	28
5.9. Bičevanje.....	29
5.10. Uzde svadljivaca.....	30
6. NAJPOZNATIJE I NAJUČESTALIJE METODE SMAKNUĆA SREDNJEG I RANOG NOVOG VIJEKA ZAPADNE EUROPE.....	32
6.1. Kolo za slamanje.....	32
6.2. Vješanje.....	34
6.3. Odrublјivanje glave ili obezglavlјivanje.....	36
6.4. Spalјivanje.....	38
6.5. Vješanje, izvlaćenje i raščetvaranje.....	40
7. SREDNJOVJEKOVNE METODE MUČENJA I TEHNIKE SMAKNUĆA U INDIJI, KINI I ZEMLJAMA ISLAMA.....	43
7.1. KINA.....	44
7.2 INDIJA.....	46
7.3 ZEMLJE ISLAMA.....	49
8. KULTURA SMAKNUĆA U CIVILIZACIJAMA INKA I ASTEKA.....	50
8.1. Carstvo Inka.....	51
7.2 Carstvo Asteka.....	53

9. ZAKLJUČAK	56
Literatura	57
<i>Internetska literatura</i>	58

SAŽETAK

Tema ovog rada su raznovrsne metode mučenja i tehnike smaknuća koje su se primjenjivale kroz srednji vijek . Smrtne kazne i mučenja su postojala u svim dijelovima svijeta, te su se primjenjivale na pojedince okrivljavane za kojekakva krivična djela, ili pak u svrhu iznuđenja informacija, te čak i u religijskim obredima. Mnoga su smaknuća bila ritualna, a neka su u svom procesu sadržavale i raznovrsne načine mučenja koji su prethodili samoj smrti. Iako zapisi o mučenjima postoje već za vrijeme Aheменidskog Carstva, u srednjem vijeku dolazi do procvata metoda mučenja i smaknuća, te iz tog doba nalazimo i velik broj sprava i zapisa o njihovom korištenju. Ovaj rad će usporedno sagledati mučenja i smaknuća zapadne Europe, azijskih zemalja te zemalja Južne i Srednje Amerike kako bi se dobila slika o raznim načinima koji su se koristili, no i o ideologiji koja ih je pratila.

Ključne riječi: Smaknuće, mučenje, srednji vijek,

SUMMARY

The topic of this paper are the various methods of torture and execution techniques that have been applied throughout the Middle Ages. The death penalty and torture existed in all parts of the world, and was applied to individuals accused of certain crimes, or for the purpose of extorting information, and even in religious ceremonies. Many of the executions were ritual, and some included in their process various forms of torture that preceded death itself. Although records of torture already exist during the Achaemenid Empire, methods of torture and executions flourished in the Middle Ages, and from that time we find a large number of devices and records of their use. This paper will look in parallel at the torture and executions of Western Europe, Asian countries, and the countries of South and Central America to get a picture of the various methods used, but also of the ideology that accompanied them.

Key words: Execution, torture, Middle Ages,

1. UVOD

Riječ „mučenje" se koristi toliko često i neprikladno da se prvo mora definirati prije nego se stupi u bilo kakvo istraživanje njenog značenja. Za razliku od popularnog mišljenja, kažnjavanje, čak i kad uključuje oblike tjelesnog zlostavljanja, ne ulazi nužno u definiciju mučenja.

Osnovna definicija mučenja prema Konvenciji UN-a protiv mučenja i drugih degradirajućih oblika ponašanja kaže da je to svaki postupak koji izaziva bol i patnju, bilo da je ona fizička ili psihička i koji je namjerno izazvan, usmjeren na osobu s ciljem da se dođe do neke informacije ili priznanja. Čini se zastrašivanje i ponižavanje zbog bilo kojeg razloga. Vrlo često se mučenje temelji na diskriminaciji i ponižavanju od strane vlasti.

Riječ tortura, koja je istoznačnica riječi mučenje, dolazi od latinskog glagola „torquere"(mučiti, vrtjeti), te je u raznim oblicima postajala od samih početaka ljudskog roda.¹ Iz ove definicije se da zaključiti kako se mučenjem smatra nanošenje boli kada spada u dvije kategorije:

- 1) Kao način iznuđivanja dokaza ili informacija iz svjedoka ili osuđene osobe prije ili nakon osuđivanja
- 2) Kao način kažnjavanja osuđene osobe

Drugi način je nastao prije prvog, a sama riječ muka ili mučenje ima više značenja od kojih neka spadaju u prethodno navedene kategorije:

- 1) Bol duše ili tijela
- 2) Kazniti ili prinuditi nanošenjem iznimne boli
- 3) Uzrokovati veliku patnju
- 4) Nanošenje intenzivne boli izgaranjem, drobljenjem ili ranjavanjem kako bi se kaznilo, primoralo na priznanje ili pridobio sadistički užitek.²

1 <https://www.britannica.com/topic/torture>

2 <https://www.merriam-webster.com/dictionary/torture>

5) tortura (lat.), tjelesno mučenje okrivljenika da bi se dobilo njegovo priznanje (u suvremenim pravnim sustavima nedopuštena); opć., mučenje, mrcvarenje.³

Koristeći ove tvrdnje kao polaznu točku možemo reći kako se tjelesno zlostavljanje mora nanijeti s vrlo preciznim ciljevima da bi se smatralo mučenjem. Ako ulična banda sustavno napada i premlaćuje svoju žrtvu ne mora značiti da je nužno muči, budući da ne djeluje po službenom autoritetu državne, vojne, lokalne, crkvene ili sudske vlasti. Ako pak nekakva skupina revolucionarnih boraca muči svoje ratne zarobljenike, to se već može smatrati mučenjem budući da su oni oblik vojne vlasti na prostoru kojeg zauzimaju. Iz toga se da zaključiti kako je glavna odrednica koje razlikuje mučenje od drugih oblika nasilja autoritet koji to mučenje dozvoljava, te je takvo mučenje sredstvo izvršavanja državne ili druge vlasti.

U slične okvire spada i definicija smaknuća. Kapitalna kazna, istoznačnica riječi smaknuće, vuče korijene iz latinske riječi caput (glava), te je u početku vuklo korijene iz izvršavanja smrtnih kazni obezglavljivanjem.⁴ Smaknuće, poput mučenja, se razlikuje od šireg pojma ubijanja tako da je i ono moralo biti sankcionirano od nekog oblika vlasti koje je davalo pravni legitimitet samom činu, te njenog izvršitelja izuzimalo od zakonskih posljedica koje bi se odnosilo na nesankcionirana ubojstva. No, smaknuća su mogla biti izvršena i bez državnog dopuštenja u obliku linčovanja, no i takav oblik smaknuća se razlikuje od ubojstva jer mu je dan legitimitet kroz angažman zajednice koja je linč dopustila, iako on nije sankcioniran od strane službene vlasti.

Primjerice, čovjek koji je ubio svog susjeda zbog razmirica oko međa zemljišta, ili grupa seljaka koja je odlučila ubiti nekoga zbog povrede časti koju je ubijeni počinio, nasuprot stanovništvu nekog sela koje je linčovalo jednog svog pripadnika zbog zločina koji je počinio unutar svoje zajednice, poput krađe konja, te pobunjenog plemića koji je obezglavljen zbog neposluha prema kralju. Prvi primjeri se razlikuje od ostala dva po stupnju legitimiteta koji im je dan. Kažnjavanje smaknućem zbog nezakonitog prisvajanja zemljišta ili zbog teške povrede časti bi se mogli smatrati legitimnim oblikom kazne u određenim društvima i vremenskim okvirima, no samo onda kada bi to vlast dopustila. U protivnom su to samo zločini koji se ne razlikuju od, na primjer, ubijanja sa svrhom pljačke. Iz gore navedenog se može zaključiti kako je smaknuće oblik kazne sankcioniran od lokalne, crkvene, državne, sudske ili vojne vlasti, gdje je njen izvršitelj oslobođen odgovornosti(odgovornost

³ <http://enciklopedija.lzmk.hr/clanak.aspx?id=40292>

⁴ http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search_by_id&id=e15jWBk%3D

preuzima država, kralj itd.), te se izvršava po unaprijed definiranim smjernicama predviđenim za taj postupak.

Sada kada su definirani pojmovi smaknuća i mučenja može se krenuti bavljenjem njihovog društvenog značaja i zastupljenosti, te raznovrsnim načinima kojima su se izvršavala. Iako su u različitim oblicima postojali kroz čitavu ljudsku povijest, Srednji vijek je razdoblje koje je danas najrazvikanije po pitanju terora, pogotovo zapadnoeuropski Srednji vijek, te među velikim dijelom populacije prevladava slika o „mračnom srednjem vijeku" gdje i zidovi imaju uši, te gdje se ne može reći ništa protiv vlasti, jer u suprotnom slijedi težak oblik mučenja i smrti. No je li stvarno bilo tako? Kada se uspoređi zapadnoeuropski Srednji vijek s ostalim dijelovima svijeta dobije se slika koja ga prikazuje u malo boljem svjetlu. Iako je kažnjavanje bilo široko rašireno, primjenjivalo se u znatno manjim okvirima nego što to popularno mišljenje da naslutiti.

2. ZASTUPLJENOST SMAKNUĆA U SREDNJEM VIJEKU

Mučenja i smaknuća su u srednjem vijeku su bila učestala, mnogi gradovi pa čak i neka manja mjesta su posjedovali predviđene zone na kojima su se takvi događaji odvijali. Razlog zbog kojega su mučenja i smaknuća držala veliki javni značaj, pogotovo u srednjem vijeku leži u činjenici da su srednjovjekovni kraljevi često bili u stanju konstantnog mjerenja snaga i borbe za vlast među sobom i drugim monarsima, te često i s vlastitim plemstvom. Ljudi često smatraju srednji vijek kao razdobljem koje je prirodno nasilnije od drugih povijesnih razdoblja, no takvo objašnjenje je iznimno površno. Kraljevi su smatrani vladarima kojima pravo na vlast daje sam Bog što im je davalo velike slobode u načinu odnošenja prema svojim podanicima. Srednji vijek je razdoblje koje je prethodilo apsolutizmu koji nastupa u svom pravom obliku tek od 16. stoljeća, te su kraljevi morali pribjegavati drugim metodama kako bi učvrstili svoju vlast i cementirali svoju nadmoć nad plemstvom, koje je u nemalom broju slučajeva posjedovalo moć koja je bila jednaka ili čak veća od kraljeve.

Jedan od načina kako održati strog društveni poredak u tako turbulentnim vremenima su bila javna smaknuća i u manjoj mjeri javna mučenja. Engleska je bila jedna od zemalja posebice pogođena takvim turbulencijama koje su kulminirale Ratom dviju ruža tijekom druge polovice 15. stoljeća. Kako bi se suzbili neredi i neposluh kruni, prikazivanje posljedica koje mogu zadesiti pojedinca u slučaju nepoštivanja zakona je bio veoma učinkovit način u držanju pučanstva pod kontrolom. Iako mnogi filmovi dramatično prikazuju vješala na gradskom trgu, i lomače kako gore usred seoskih ili

gradskih središta, istina ipak nije takva. Srednjovjekovna smaknuća su se uglavnom odvijala na područjima van samih gradova i sela, nekad na privremeno izgrađenim prostorima za vješanje koja bi se nakon pogubljenja skupine pobunjenih seljaka ili grupacije uhvaćenih kriminalaca vjerojatno prenamjenjivala u drvo za ogrjev ili građevinski materijal, do stalnih vješala u većim mjestima gdje je veći broj stanovnika odražavao potrebu za stalnim prostorom predodređenim za takve aktivnosti. Razlog smještaju takozvanih „zona za ubijanje” ili stratišta van samih mjesnih zajednica dijelom leži u praznovjerju srednjovjekovnog stanovništva.

Budući da su ubijane osobe često smatrane zlima, vladalo je uvjerenje da ako ih se pogubi van životnog prostora mještana, njihov zao duh neće opsjedati gradove ili sela u kojima žive.⁵ Vješala, kolci i druge naprave na kojima bi mrtvaci ostali i po nekoliko dana nakon samog smaknuća su se također postavljala uz raskrižja ili povišene brežuljke ako je geografija nekog mjesta to dopuštala. Razlog tomu je bio da putnici iz daleka mogu vidjeti izložene leševe, što je davalo jaku sliku o prisutnosti pravde unutar tog mjesta, i brze odmazde prema onima koji je ne poštuju, slika koja je za svrhu imala utjerati strah u srca onih koji pomišljaju na počinjenje kojekakvih krivičnih djela.⁶

3. KRVNICI

Što se samih izvršitelja kazni tiče, prva slika koja većini ljudi pada na pamet je lik krupnog krvnika s crnom kapuljačom koji svoj posao obavljaju s velikom stopom sadističkog užitka, no stvarnost je drukčija. Krvnici su bili ljudi iz raznih sfera života, često primorani obavljati taj posao nevoljko. Uz posao krvnika je dolazila visoka stopa javnog prezira i njihov život nije bio lak. Zbog sumorne prirode svog posla krvnici su morali opravdati svoj posao određenim kredom koji je zavisio od osobe do osobe. Definitivno, jedan od najvjerojatnijih primjera je bio vjerski aspekt krvničkog posla budući da su krvnici ubijali ljude osuđene na zločine.

U vremenu srednjeg vijeka kada je vjera bila nužan dio svakog čovjeka koji je bio podanik kršćanskog kralja, smatralo se da krvnici djeluju po Božjem blagoslovu, te je svako njihovo smaknuće opravdano u očima Crkve, i samim time dobro, što je zasigurno omogućavalo raznim krvnicima određeni mir duše pri obavljanju svog mukotrpnog posla.⁷ Nedvojbeno je bilo i sociopata koji su dobivali određeni

5 Santini S., 2011., *The Catalog of Cruelty*, Scott's Valley, Steve Santini publishing, str. 216.

6 Santini S., 2011., *The Catalog of Cruelty*, Scott's Valley, Steve Santini publishing, str. 216.

7 Santini S., 2011., *The Catalog of Cruelty*, Scott's Valley, Steve Santini publishing, str. 223.

sadistički užitek iz svog zanimanja, pa i ljudi koji su u svom mračnom poslu nalazili utjehu u određenoj dozi ponosa koja dolazi uz obavljanje posla koji je javno prezren, a opet potreban i nužan, te time i plemenit. Što se tiče samog posla, on nije bio posebno dobro plaćen, i postojala je već navedena stopa praznovjerja vezana uz ubijanje zločinaca. Mjesni krvnik nije smio živjeti unutar sela ili grada, te je poput zone za ubijanje morao biti smješten van njihovih granica. Mještani su nevoljko trgovali s krvnikom zbog negativnih konotacija vezanih uz njihovo zanimanje, zbog čega su mnogi krvnici uzgajali vlastite usjeve, te proizvodili vlastiti kruh i sir, te su bili naučeni jednostavnim principima medicine.⁸

Zbog svojih liječničkih vještina, krvnicima su često dolazili siromasi koji nisu mogli priuštiti liječničku skrb kod pravog doktora. Zbog praznovjerja i negativnih konotacija krvnici su živjeli samotni život, udaljeni od drugih, bez mogućnosti braka s nekom od mjesnih žena, što je dovelo do toga da su bili primorani tražiti ruku kćeri drugih krvnika. Čim bi se neka žena udala za krvnika, i ona bi postala ostracizirana od strane društva, ako to već nije bila, budući da su i djeca krvnika smatrana nepoželjnima, zbog čega se druga djeca ne bi igrala s njima. Sve je to dovelo do tužne i sumorne egzistencije, a zbog socijalne stigme i prinuđenosti sklapanja brakova s pripadnicima drugih krvničkih obitelji, i do stvaranja krvničkih dinastija, budući da su djeca krvnika često nasljeđivala zanimanje svog oca zbog nemogućnosti značajnije društvene pokretljivosti.⁹

Pored svih ovih poteškoća, sam posao krvnika je zahtijevao veliku stopu poznavanja svog umijeća. Većina krvnika je svoj posao započinjala u ranoj adolescenciji, vježbajući s majstorima-krvnicima prvo na bundevama, zatim na stabljikama raznih vlaknastih biljaka kako bi se dobio osjećaj sličniji ljudskoj fizionomiji vrata, te kako bi s godinama postajali fizički jači, na truplima krava i drugih životinja, a zbog velike ponude divljih pasa, vježbalo se i na živim žrtvama.¹⁰ Tek nakon što majstor-krvnik, u pravilu njihov otac, procjeni da je krvnik-pripravnik spreman, dolazi do vježbe na ljudskim žrtvama. Jedan od razloga ovako temeljitog vježbanja leži i u opasnosti koju je loše odrađen posao nosio. Postoje zapisi o krvnicima ubijenima od strane bijesne rulje zbog loše odrađenog smaknuća, što je vjerojatno dijelom potaknuto prezirom prema samom krvniku, a dijelom stvarnim razočaranjem.¹¹ Kao što sam već naveo, posao krvnika nije bio dobro plaćen, zbog čega je većina

8 Santini S., 2011., *The Catalog of Cruelty*, Scott's Valley, Steve Santini publishing, str. 223.

9 <https://www.smithsonianmag.com/history/executioners-who-inherited-their-jobs-180967947/>

10 Harrington Joel F., 2013., *The Faithful Executioner*, New York, Farrar Straus and Giroux, str. 24.

11 Santini S., 2011., *The Catalog of Cruelty*, Scott's Valley, Steve Santini publishing, str. 225.

krvnika uz svoj posao radila i posao uklanjala strvine životinja što im je bio zgodan izvor materijala za vježbu svojih pripravnika, a mogli su im i oderati kožu koju bi potom prodavali kožarima.¹²

Pored toga svega, krvnici su također radili posao skupljača poreza, no oporezivali su gubavce i prostitutke, te su nadzirali kockarnice, što je bio zgodan način za europske gradove da međusobno vežu sva društveno nepoželjna zanimanja za što manji broj ljudi i drže ih podalje od javnog mnijenja. Među tim nepoželjnim zanimanjima često bi se našao i posao zbrinjavanja gradskih septičkih jama i zahoda.¹³ Nadalje, kao što sam već prije naveo, smaknuća nisu bila česta u srednjem vijeku, te je jedan krvnik vjerojatno pokrивao široko područje te je često putovao od mjesta do mjesta, kada bi dobio poziv za izvršenje svoje dužnosti. Moguće je da od tu dolazi slika krvnika kao osobe koja nosi crnu kapuljaču. Naime, kako je krvnik vjerojatno obavljao svoju dužnost u različitim, i često po nekoliko desetaka kilometara udaljenim mjestima, moguće da je nošenje crne kapuljače služilo svrsi skrivanja njegovog identiteta od ljudi koji ga nisu poznavali.

Nije vjerojatno da je pri obavljanju smaknuća u mjestu u kojem je živio nosio kapuljaču, budući da su ga već svi poznavali. Što se tiče aspekta mučenja krvničkog posla, kao i sama smaknuća, sva moguća mučenja koja je krvnik priuštio svojoj žrtvi su bila ozakonjena, i često dio kazne koja je bila propisana od strane suda. Neki od primjera takvih mučenja su štipanje osuđenika užarenim kliještima na putu do mjesta smaknuća, prikivanje ušiju za stup srama, odsijecanje ruku, žigosanje zatvorenika itd.¹⁴ No, iako je krvnik često obavljao i posao mučitelja, postojalo je odvojeno zanimanje koje se bavilo izričito tom branšom. Naime, krvnik je djelovao strogo u okvirima zakona, dok je možebitni mučitelj djelovao više neformalno, uz njegovo zanimanje nije bio vezan strog kodeks kao uz krvnikovo, i iako je krvnikovo zanimanje viđeno kao nečasno od većine naroda, mučiteljevo je nosilo još manje časti.

Zbog ovog razloga zanimanje mučitelja je često davano kriminalcima koji su taj posao obavljali kako bi si olakšali vlastite kazne. Dok je kod krvnikovog mučenja ono prethodilo samom smaknuću, kod mučiteljevog je ono uglavnom služilo svrsi izvlačenja informacija ili priznanja.¹⁵ Što se tiče pravnog legitimiteta samih smaknuća, ono je dolazilo u obliku naloga pečatiranih od strane dužnosnika, kao što možemo vidjeti u priloženoj slici smrtnog naloga engleskog kralja Karla I. koji je ubijen 1649. Taj nalog je služio svrsi izuzimanja krvnika od odgovornosti za ubojstvo, što znači da

12 Evans R., 1998., *Tales from the German Underworld*, Suffolk, Yale University Press, str. 145.

13 <https://www.smithsonianmag.com/history/executioners-who-inherited-their-jobs-180967947/>

14 Santini S., 2011., *The Catalog of Cruelty*, Scott's Valley, Steve Santini publishing, str. 225.

15 Santini S., 2011., *The Catalog of Cruelty*, Scott's Valley, Steve Santini publishing, str. 225.

ako bi krvnik izvršio smaknuće bez takvog naloga, takvo smaknuće bi bilo jednako činu ubojstva, i krvnik bi podlijegao kazni kao i svaki drugi ubojica.

Slika 1. Smrtni nalog engleskog kralja Karla I. s voštanim pečatima 59 povjerenika

4. INKVIZICIJA

4.1. Nastanak Inkvizicije

Hereza ili krivovjerje označava oblik vjere u kojem pojedinac ili skupina biraju doktrine u koje će vjerovati, te istovremeno odbacuju druge usprkos njihovoj propisanosti od strane crkvenih autoriteta. Ovakav eklekticistički pristup vjeri koji daje maha pojedinačnim preferencijama vjernika dolazi u sukob s crkvenim naukama koje govore kako je istina koju Crkva promiče konačna i kao takva se ne može propitkivati i mijenjati. Nadalje, ako su mišljenja pojedinih grupacija vjernika u prevelikom sukobu s temeljnom doktrinom vjere može doći do crkvenih raskola, a upravo pod utjecajem velikog raskola 1054. dolazi do pooštavanja borbe s herezom.

Izvorno je zločin hereze bio u razini s preljubom ili povredom ugovora, no s porastom broja katara na jugu Francuske sudovi koji su se do tada bavili herezom su se pokazali nedostatnima u suočavanju sa zločinima krivovjerja. Kako ne bi došlo do zagušenja običnih sudova, te kako bi mogli nastaviti obavljati svoje ostale dužnosti javila se potreba za osnivanjem posebnih institucija koje bi

se bavile isključivo zločinom krivovjerja. No, pored pretrpanosti poslom sudova drugi problem koji se javljao je bio ograničenost biskupa na njegovo područje, što je značilo da je okrivljenicima bilo relativno lako otići na drugi kraj države u područje pod drugim biskupom gdje nitko ne bi znao za njihove zločine.¹⁶

Dodatna manjkavost dotadašnjih procesa je dolazila iz primjene rimskog prava koja je počivala na dvama sustavima: *denuntiatio i accusatio*. *Denuntiatio* je proces u kojem je osoba koja je posjedovala određeni autoritet, kod hereze je to bio arhiđakon, pokretala proces, dok je *accusatio* proces pokretan od strane običnog pučanstva koje je zločine prijavljivalo vlastima. Problemi kod *denuntiatio* su se javljali zbog prezaposlenosti arhiđakona koji nije imao vremena pokretati dovoljan broj procesa, dok su problemi kroz *accusatio* dolazili zbog nemotiviranosti običnih ljudi da pokreću procese zbog odmazde koja bi mogla slijediti od okrivljenog, ili zbog opasnosti koja je dolazila ako ne uspiju dokazati zločine okrivljenog, što bi značilo da su podložni istoj kazni kao i čovjek kojega okrivljuju.¹⁷ Manjkavost dotadašnjih metoda u kombinaciji s pojavom katara je postepeno dovela do stvaranja inkvizicije.

Moglo bi se reći da je Inkvizicija službeno nastala za vrijeme pape Grgura IX. budući da je on službeno ozakonio proces zvan *inquisitio* koji je mogao zamijeniti *accusatio*. Taj proces je postepeno nastajao kroz više godina, te tako različiti povjesničari početak Inkvizicije smještaju u različite događaje, no papa Grgur IX. je učinio najbitniji korak u legitimiranju tog procesa.¹⁸ Nadalje, on je ustoličio franjevce i dominikance kao gotovo ekskluzivne izvršitelje inkvizicije čime je de facto organizirao Inkviziciju kao instituciju ako je prethodno de jure nju ustanovio. Idući bitan događaj u uspostavljanju inkvizicije su bile dvije bule koje je papa Grgur IX. dao biskupima Francuske i franjevcima s ciljem suzbijanja katarske hereze koja se širila Francuskom. No, kako su biskupi često bili zauzeti drugim poslovima, pape su preferirale davati naloge franjevcima što je nerijetko dovodilo do nesuglasica između franjevac i biskupa, a kako je vrijeme išlo hereza je sve očitije izgledala kao problem koji neće nestati, nego kao problem s kojim će se konstantno morati boriti, te je tako Inkvizicija od privremene organizacije postajala sve trajnija institucija Crkve.¹⁹

16 Tuberville A. S., 1920. , *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 141.

17 Tuberville A. S., 1920. , *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 142.

18 Tuberville A. S., 1920. , *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 145.

19 Tuberville A. S., 1290. , *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 148.

Ponajviše zahvaljujući djelovanjima franjevac a i dominikanaca, inkvizicija se tijekom trinaestog stoljeća proširila po gotovo svim državama Europe, te iako su dva reda često uspješno surađivala, nerijetko je dolazilo do prepirka između njih zbog čega je uglavnom jedan red djelovao na određenom području. Tako su naprimjer Njemačka i Austrija bile dodijeljene dominikancima, dok je Dalmacija dana franjevcima, što se vidi i u tragu koji je franjevački red ostavio na našim prostorima.²⁰

Kako je inkvizicija jačala, tako je sve očitija bila zlouporaba moći koja je dana inkvizitorima, što je nerijetko dovodilo do priznanja ljudi koji uopće nisu počinili zločine za koje ih se krivilo. Zbog takvih optužbi je pokretano više istraga vezanih za postupke i prekoračenje ovlasti unutar same inkvizicije od kojih je možda najvažnija ona koju je pokrenuo papa Klement V., koji je nakon poslao dvojicu kardinala u Carcassone i Bordeaux. Nakon što je njihova istraga pokazala brojne greške u inkvizitorskim postupcima papa Klement V. je na Saboru u Vienni uveo mnoge reforme, od kojih je možda najbitnija bila kazna ekskomunikacije za one koji bi zloupotrebljavali moć koju im je davao inkvizitorski položaj. Ove reforme su nazvane Klementine po papi koji ih je uveo.²¹ No, nakon smrti pape Klementa V. pokušaji ograničavanja moći inkvizicije polako nestaju, te ona djeluje pod sve manjim ograničenjima.

4.2. Okolnosti inkvizitorskih postupaka

Kao što sam već naveo, glavni razlog nastajanja inkvizicije je pored jačanja heretičkih pokreta bila nedoraslost dotadašnjih metoda borbe s herezom. Pretrpanost biskupa raznim poslovima je riješena tako što je isključiva odgovornost inkvizicije bila sukobljavanje s krivovjerenjem, dok je prijašnji problem bijega okrivljenika iz jednog kraja države u drugi onemogućen raširenošću i sveprisutnošću inkvizicije. Inkvizicija je bila dobro umrežen sustav s mnoštvom špijuna i obavještajaca koji su s velikom učinkovitošću uspijevali pronaći okrivljenike. Kao što sam rekao na početku ovog rada, jedna od glavnih motivatora mučitelja i krvnika je bila vjerska motivacija, mišljenje da su sve kazne kojima podvrgavaju svoje žrtve opravdana od strane Boga, te samim time i dobra usprkos njihovoj mučnoj prirodi. Inkvizicija je bila neusporedivo blaža od svjetovnih vlasti, što se može vidjeti i u relativno malom broju smrtnih kazni Bernarda Guya, a među inkvizitorima se rijetko moglo naći

20 Tuberville A. S., 1920. , *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 159.

21 Tuberville A. S., 1920. , *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 161.

lijenčine ili oportuniste koji bi svoj posao obavljali uz najmanji mogući trud, redom su inkvizitori bili izrazito motivirani ljudi koji su se svesrdno predavali svom poslu. Iako su inkvizitori sami od sebe bili predani svome poslu, također su uživali i mnoge povlastice koje su ih dodatno motivirale.

Inkvizitori su uživali izrazitu zaštitu, mogli su davati određene povlastice kako bi nagnali ljude na suradnju tijekom inkvizitorskog procesa, dok im je prijetnja ekskomunikacije prijetila isključivo od samog pape.²² Inkvizitori su se služili mnogim pomoćnicima pri obavljanju svojih dužnosti, od kojih je najbitniji bio notar ili zapisničar. Kako pismenost nije bila raširena u srednjem vijeku, položaj notara nije mogao ispunjavati svako, te je tako on dolazio s određenom količinom časti. Njegov položaj je sličan današnjim sudskim daktilografima, morao je zapisivati tijekom postupka, isprva ugrubo te bi kasnije napisao gotov zapis kojemu je uvijek morao dati svoj pečat kako bi ga ovjerio i učinio službenim. Pored svega toga morao je znati i latinski i govorni jezik područja jer bi svjedočanstva davalo obično pučanstvo govornim jezikom, dok bi pak zapisi morali biti na latinskom koji je bio službeni. Kako je taj zadatak često bio previše za jednog čovjeka notar je često imao nekoliko pisara koji su radili pod njim kako bi posao tekao lakše.²³ Sve ovo služi u prilog značaju, moći i organiziranosti inkvizicije.

Dobru sliku te razine organizacije daje podatak kako je žena uhvaćena 1316. otkrivena kao bivši heretik na temelju zapisa sačuvanih iz 1268. iz potpuno drugog dijela države.²⁴ Kod samog procesa inkvizitoru su kao savjetnici služili uglavnom svećenici, redovnici ili biskupi, no često su se u tim redovima našli i svjetovni odvjetnici, no ostaje upitno koliko su ti savjetnici zapravo imali utjecaj na sam postupak suđenja.²⁵ Pored toga, nerijetko je među inkvizitorima i biskupima vladao animozitet zbog čega nastaju dodatne sumnje kod utjecaja biskupa na inkvizitorske postupke.

Dodatni problemi kod postupaka su se javljali oko samog identificiranja heretika, budući da je to širok pojam koji obuhvaća bilo koga tko odbacuje makar samo jednu doktrinu vjere. Tako široka lepeza mogućnosti značila je da se u praksi bilo tko može okriviti kao heretik jer svaka osoba ima svoje osobno viđenje vjere, a pored toga prosječan srednjovjekovni čovjek nije bio posebice načitan

22 Tuberville A. S., 1920. , *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 179.

23 Thomsett C. M., 2010. , *The Inquisition: A History*, London, McFarland & Company Inc., str. 154.

24 L. C. Henry, 1888., *A history of the Inquisition of the Middle Ages: Volume 1*, New York, Cambridge University Press, str. 379.

25 L. C. Henry, 1888., *A history of the Inquisition of the Middle Ages: Volume 1*, New York, Cambridge University Press, str. 307.

zbog čega ga je bilo lako uhvatiti u zamku od strane inkvizitora koji su daleko bolje poznavali Sveto Pismo. To, u kombinaciji s motiviranošću inkvizitora, je vodilo do prekomjernih uhićenja i postupaka.

4.3. Blage kazne za osuđeničke

Velik broj zločina koji su završavali pred inkvizitorskim sudovima su na ovaj ili onaj način bili kažnjavani, te ne postoji proporcionalno značajan broj zapisa o procesima koji su završavali s okrivljenikom koji je proglašen oslobođenim od krivnje. No, kako u inkvizitorskim sudovima naglasak nije bio na kažnjavanju uobičajenih zločina poput krađe, nego na kažnjavanju isključivo hereze, kazne koje su oni izricali su se gledale kao pokora, ne kao kazna u svjetovnom smislu riječi. Tako su kazne mogle biti i bezbolne poput prisustvovanja određenom broju misa ili u slučaju pokvarenog trgovca vraćanja nemoralno stečenih dobara. No, takvi slučajevi su bili rijetki i većina inkvizitora nije bila tako blagonaklona, te je jedna od najčešćih kazni bilo hodočašćenje.²⁶

U počecima inkvizicije okrivljenog se slalo u križarske ratove u Palestinu, no nakon pada Jeruzalema prevladavala su hodočašća kakve ih danas poznajemo. Ovisno o veličini zločina hodočašća su mogla biti ili unutar ili van zemlje, točnije kraća ili duža. Aspekt mučenja koji je dolazio iz ove kazne je trajanje hodočašća, koje je u težim slučajevima moglo trajati i po nekoliko godina zbog čega bi se okrivljenikova obitelj morala duže vremena starati za sebe, a nerijetko bi i njegov zanat propao u slučaju da je obrtnik dugo vremena izbivao s radnog mjesta.²⁷ Nerijetki su bili i slučajevi gdje bi osuđenikova obitelj padala u siromaštvo ili umirala zbog nemogućnosti brige same za sebe, a osuđenik bi po povratku puta morao donijeti potvrde potpisane od svećenika iz mjesta koja je morao posjetiti kao dokaz.

Nadalje, osuđenici su uglavnom morali nositi znak križa na svojoj odjeći, a često je u sklopu hodočašća bilo uključeno i bičevanje, koje se smatralo kao najlakšom kaznom, te je bilo rezervirano za najlakše prijestupnike. U pravilu bi okrivljenik morao doći pred crkvu određeni broj nedjelja, gol do pasa i sa štapom, te bi svećenik snagom koja je zavisila od osobe do osobe bičevao osuđenika, što

26 Kolpacoff J. D., 2011. , *History of Medieval Heresy and Inquisition*, Lanham, Rowman & Littlefield, str. 113.

27 L. C. Henry, 1888., *A history of the Inquisition of the Middle Ages: Volume 1*, New York , Cambridge University Press, str. 465.

je graničilo od bolnih scena s mnogo krvi, do scena gdje je svećenik malog stasa bičevao mnogo većeg osuđenika te je gledateljima izgledalo kao da osuđenik ne osjeća nikakvu bol.²⁸

Što se tiče nošenja oznaka, ono se nije odnosilo samo na križeve, nego su za različite zločine bile predviđene i različite oznake. Lažni svjedoci su nosili oznaku jezika, okrivljenici koji su oslobođeni novčanom pristojbom su nosili oznake čekića dok su čarobnjaci nosili oznake demona. Što se oznaka križeva tiče, one su trebale biti boje šafrana, dok su is prva malih dimenzija za vrijeme inkvizicije narasle i na nekoliko desetaka centimetara te su trebale biti nošene i sprijeda i straga.²⁹

Zbog čega se nošenje oznaka smatralo težim mučenjem od bičevanja dolazi iz činjenice da je osuđenik bio podvrgnut javnom ruglu, te se morao nositi s često neprijateljski nastrojenom ruljom i praktičkom nemogućnošću zapošljavanja budući da je morao nositi znak križa čitavo vrijeme trajanja kazne, koja je nekad znala biti i doživotna. U slučaju da je osuđenik pokušao sakriti križ ili ga je netko vidio bez njega kazne bi se samo množile. Također je uobičajeno bilo plaćanje novčane kazne, no zbog pronevjere novaca od strane inkvizitora, te zbog sve češćih pokušaja osobnog bogaćenja, papa Inocent IV. je sredinom trinaestog stoljeća predvidio novčane kazne samo u slučajevima kada niti jedna druga kazna nije prikladna, a i tada samo u svrhu održavanja crkvenih i javnih zdanja.³⁰

Druga česta kazna je bila zapljenjivanje imovine, bilo pokretne i nepokretne. U nekim slučajevima je obitelj mogla preuzeti vlasništvo nad oduzetom imovinom, ako je procijenjeno kako oni sami nisu heretici. Tako u *Ad Extirpandi*, buli pape Inocenta IV. u kojoj je definirao neke od značajki inkvizicije stoji kako trećina ide inkvizitorima, trećina crkvenim a trećina svjetovnim vlastima, no ovakva podjela se nije primjenjivala za sve slučajeve i ovisno o području na kojem se inkvizicija odvijala su vrijedila druga pravila.³¹

Jedna od kazni koje su bile smatrane najtežima je bilo utamničenje. Svrha utamničenja je bila da zatvorenik isključivo na kruhu i vodi kroz meditaciju shvati svoje pogreške i vrati se pod okrilje Crkve, a ovisno o zločinu su i kazne zatvora varirale. *Murus Largus* je bio predviđen za lakše zločine, te je zatvorenici bilo dozvoljeno povremeno šetati i komunicirati s drugim zatvorenici, dok je

28 L. C. Henry, 1888., *A history of the Inquisition of the Middle Ages: Volume I*, New York, Cambridge University Press, str. 464.

29 L. C. Henry, 1888., *A history of the Inquisition of the Middle Ages: Volume I*, New York, Cambridge University Press, str. 468.

30 Tuberville A. S., 1920., *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 210.

31 http://www.cathar.info/121295_ad_extirpanda.html

murus strictus predviđao današnje poimanje samice, mračnu i malu ćeliju s ograničenom mogućnošću kretanja i uz lošiju kvalitetu hrane.³²

Jedna od kazni je bila i prognanstvo, no kako je viđenje tada prevladavalo kako se tjeranjem heretika hereza samo širi na druga područja, popularnije je bilo utamničenje.³³ Heretici su postajali građani drugog reda, nisu mogli izvršavati javne ili gradske službe, nisu imali zakonsko vlasništvo nad svojom obitelji a dužnici im nisu morali vraćati novce. Nadalje, ako su zločini bili posebno teški, a kuća u kojoj je osuđenik živio je osuđena kao leglo hereze, ta kuća bi bila uništavana, a zemljište na kojoj je stala bi bilo prokleta i na njemu se više ne bi smjelo graditi. Jedino se građevinski materijal od kojeg je kuća bila izgrađena mogao koristiti za religiozne svrhe, no zbog oštine ovog pravila ono je postepeno promijenjeno.³⁴

Ove kazne su bile predviđene za one koji su se pokajali, te je za njih postojala mogućnost vraćanja pod okrilje Crkve i opraštanja grijeha. No što je bilo s onima koji su toliko duboko zagrezli u bogohuljenje i grijeh da za njih nije postojala nikakva nada? Njih su čekale još teže kazne, ili točnije, kazna.

4.4. Teške kazne za osuđenike

Gore navedene kazne se odnose na pokajnike, osuđenike koji su priznali svoje greške i prihvatili kaznu. No, što je s onima koji su ostali nepokolebljivi u svojim uvjerenjima? Oni su se dijelili na tri kategorije: Tvrdoglave, nepokolebljive i povratnike.³⁵ Tvrdoglavima se smatralo one koji se nakon višestrukih poziva ne bi pojavili na svom suđenju. Tada bi im imovina bila oduzeta i bili bi ekskomunicirani, no ako bi se u razdoblju od godine dana pojavili kazna bi se povukla i suđenje počelo. Nepokolebljivi su bili osuđivani spaljivanjem na lomači, no u slučaju da se predomisle i pokaju, makar to bilo dok gore, skinulo bi ih se s lomače i ponovno sudilo. No, što se tiče povratnika, za njih nije bilo spasa. U slučaju da se nekog dvaput osudi za herezu, njegovo prvo pokajanje se smatra prevarom, i tada jedina kazna koja preostaje je spaljivanje na lomači. Valja nadodati da je prije

32 L. C. Henry, 1888., *A history of the Inquisition of the Middle Ages: Volume I*, New York, Cambridge University Press, str. 486.

33 Kolpacoff J. D., 2011. , *History of Medieval Heresy and Inquisition*, Lanham, Rowman & Littlefield, str. 114.

34 L. C. Henry, 1888., *A history of the Inquisition of the Middle Ages: Volume I*, New York, Cambridge University Press, str. 546.

35 <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/2155-auto-da-fe>

1258. doživotno tamničenje također bilo prikladno za povratnike, no kasnije je to isključivo spaljivanje.³⁶

slika 2. Inkvizicijska sudnica u Palači Inkvizitora u Birguu na Malti

Kako inkvizitori nisu sami izricali smrtnu kaznu, nego je to spadalo na svjetovne vlasti, postoje brojne debate o odgovornosti inkvizitora kod smrti okrivljenika, no kako je predaja svjetovnim vlastima u slučaju povratnika značila isključivo smrt, može se reći da je svaki inkvizitor znao što prepuštanje svjetovnim vlastima znači. Crkveno odobravanje se može vidjeti u ceremonijama vezanima za spaljivanje, u Španjolskoj čija je inkvizicija bila posebna se takva ceremonija zvala auto-da-fe, dok je kolokvijalni naziv za takvu ceremoniju Sermo Generalis. Ceremonija bi počinjala misom u rano jutro, nakon čega bi uzvanici polagali zakletve kako bi pokazali odanost inkviziciji, te bi oni koji žele osujetiti inkviziciju u njenim naporima bili ekskomunicirani. Heretike bi se tada dovelo po redu jačine njihove hereze, prvo najlakše prijestupnike, te bi ih svećenik potom odriješio od ekskomunikacije i vratio u okrilje Crkve nakon čega bi bili predani svjetovnim vlastima.³⁷

Samo spaljivanje bi se odvalo tek dan poslije budući da nedjelja nije prikladan dan za smaknuća. Što se tiče učestalosti spaljivanja na lomači, takve presude nisu bile česte. Jedan od najpoznatijih inkvizitora, Bernard Guy, je od preko šest stotina svojih presuda samo 45 puta presudio

36 L. C. Henry, 1888., *A history of the Inquisition of the Middle Ages: Volume 1*, New York, Cambridge University Press, str. 546.

37 Tuberville A. S., 1920. , *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 224.

prepuštanjem zatvorenika svjetovnim vlastima, točnije de facto presudio smrću spaljivanjem.³⁸ Vidimo da se u kaznama koje je inkvizicija propisivala zapravo samo bičevanje može shvatiti kao mučenje u čistom smislu riječi, dok je jedino smaknuće bilo ono spaljivanjem. No što je sa svim spravama i metodama mučenja koje padaju na pamet prosječnom čovjeku kada razmišlja o mračnim tammnicama srednjeg vijeka? Njih se ne može povezivati s inkvizicijom, one se vežu više uz svjetovne vlasti.

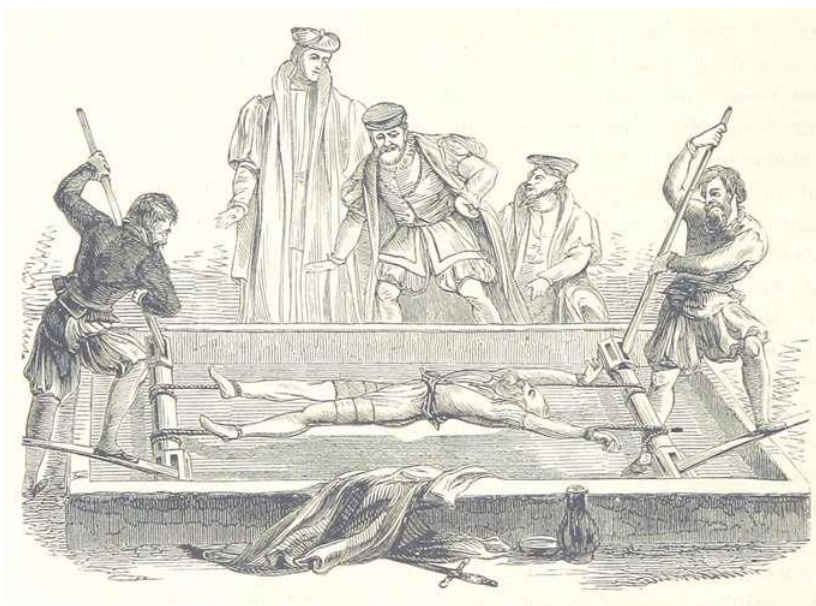
5. NAJPOZNATIJE I NAJUČESTALIJE METODE MUČENJA SREDNJEG I RANOG NOVOG VIJEKA ZAPADNE EUROPE

Srednji vijek je bilo plodno razdoblje u ljudskoj povijesti što se tiče učestalosti korištenja sprava za mučenje, te maštovitosti kojom su izrađivane. No, iako većini ljudi prvo na pamet padaju dijabolične naprave poput željeznih djevica, o čijoj se povijesnoj autentičnosti i danas vode rasprave, stvarnost je drukčija. Većinom su metode koje su bile korištene u srednjem vijeku i ranom novom vijeku bile u svojoj suštini jednostavne i ekonomične. Zašto ulagati velik novac u izradu kompleksne sprave poput željezne djevice koja iziskuje vještog inženjera i mnogo kila skupog željeza, kada bi jednostavnija i jeftinija naprava od drva, ili pak uporaba jednog noža mogla polučiti jednako dobar, ako ne i bolji učinak. No, to ne znači da su metode korištene bile potpuno lišene svojevrstne ekstravagancije, te neke od ovih metoda nisu imale samo za svrhu mučiti zarobljenika, nego prirediti i spektakl javnosti kako bi se osujetilo moguće kriminalce, a i kako bi se pokazala moć vlasti. Sprave za mučenje su bile mnogobrojne i raznovrsne kroz srednji vijek i rani novi vijek, zbog njihovog mnoštva, toga fokus rada prelazi na deset najčešće korištenih i danas najpoznatijih sprava i načine na koji su korištene, zajedno s nekim poznatim ličnostima koje su bile njihove žrtve.

38 Tuberville A. S., 1920. , *Medieval Heresy and the Inquisition*, London, Crosby Lockwood and Son, str. 227.

5.1. Okvir

Jedna od najčešće korištenih sprava i čest gost većine srednjovjekovnih tamnica je bio okvir. Okvir je bio sastavljen uglavnom od drva zbog ekonomičnosti, te rjeđe od željeza, te je morao imati jedan valjak na svom kraju, ili pak dva valjka na oba kraja. Žrtva bi se pričvrstila na okvir, te bi se koristeći kolotur valjak okretao i udovi žrtve razvlačili, pritom nanoseći bol i štetu žrtvinim udovima. Okvir je dopuštao mnogo varijacija na temu, te je tako često bilo i psihološko mučenje zatvorenika koje bi se prisililo da gledaju okvir na djelu, što je često dovodilo do priznanja i bez da je okvir iskorišten na njima samima, a jednom pričvršćenom zatvoreniku se moglo žariti kožu vrućim željezom ili bakljom, ili pak izvlačiti nokte. Često je pri korištenju okvira, što zbog nepriznanja zatvorenika, što zbog osobnog nahoda mučitelja dolazilo do prekomjernog rastezanja mišića, što je dovodilo do njihove atrofije, ili pak do iščašenja zglobova ili pucanja ligamenata što je osim mučne scene za one koji su bili prisiljeni gledati značilo i trajne tjelesne povrede za mučenog zbog nedostupnosti kvalitetne medicinske skrbi.³⁹ Guy Fawkes, poznati engleski revolucionar je možda bio mučen okvirom, tvrdnja kojoj u prilog govori njegov potpis koji je nakon vjerojatnog mučenja znatno drugačiji od potpisa prije.⁴⁰

slika 3. Ilustracija mučenja na okviru

39 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 57.

40 <https://www.businessinsider.com/guy-fawkes-signature-before-and-after-he-was-tortured-2015-11>

5.2. Strappado

Strappado je oblik mučenja gdje su se žrtvi ruke vezale iza leđa, te bi se potom konopom vezanim oko zapešća žrtva vješala s povišene drvene grede što je gotovo uvijek rezultiralo iščašenim ramenima. Žrtve se rijetko puštalo da vise preko sat vremena bez odmora budući da je napor kojem je tijelo bilo podvrgnuto kada čitava težina počiva na ručnim zglobovima rezultirao smrću. Ako je žrtva bila manje tjelesne građe, kako bi se učinak strappada povećao, o njene noge su se vješali utezi kako bi muka bila povećana, a postojali su i oblici strappada gdje bi se žrtva puštala da padne s visine, gdje bi se zatim konop kojim je bila vezana na dnu slobodnog zategao i iščašio ili slomio žrtvina ramena. Ovakvom obliku strappada je navodno bio podvrgnut Niccolo Machiavelli.⁴¹ U trećoj varijanti bi se žrtvi ruke vezale sprijeda, no zato bi se gležnjevi vezali i utezi bi bili pričvršćeni na njih što je olakšalo oštećenja ramena, no zato bi oštećenja kukova i nogu bila veća.⁴²

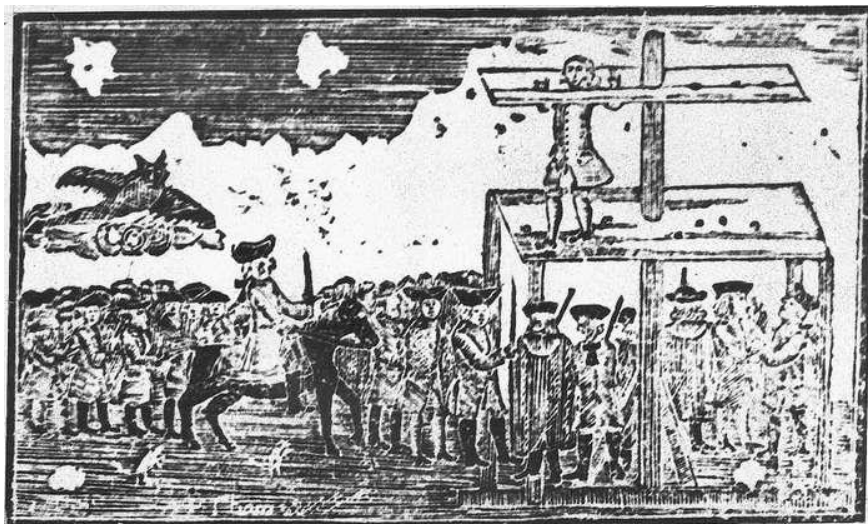
slika 4. Osuđenik podvrgnut strappadu, mučitelj ga podiže u zrak koristeći kolotur

41 <https://www.newyorker.com/magazine/2008/09/15/the-florentine>

42 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 52.

5.3. Stup srama

Stup srama je bio oblik kazne koji je naoko lakši za tijelo od drugih oblika mučenja, no primarna svrha mu nije bila nanošenje ozljeda i boli, nego izvrgavanje javnoj poruzi i sramoti kao što mu ime govori. Etimološki on nije morao biti stup, u mnogim gradovima su postojali drveni okviri gdje bi okrivljenici provlačili glavu i ruke, potom bi se okvir zaključavao i žrtva bi se ostavljala da stoji u nezgodnom položaju određenu količinu vremena. Mučenje često ne bi trajalo više od nekoliko sati, a osim boli u leđima koju bi okrivljenik osjećao nakon određenog vremena provedenog u pognutom položaju, glavina kazne bi dolazila od prolaznika. Stupovi srama su bili postavljeni na javna mjesta, često povišeni kako bi ljudi mogli bolje vidjeti prijestupnika, te su prolaznici često dobacivali ružne riječi, trulu hranu a nerijetko i kamenja u smjeru zatvorenika, što je u više navrata dovelo do smrti zatvorenog. Stupovi srama su se također koristili u kombinaciji s drugim sredstvima mučenja, poput bičevanja ili žigosanja, čak i odsijecanja ušiju kod težih prijestupa ili brijanja glave da bi se pojačalo sramoćenje. Daniel Defoe, pisac Robinsona Crusoea, je bio podvrgnut stupu srama, no njega su prolaznici obasipali cvijećem jer je bio optužen za klevetu protiv Dvora, zločin koji je naišao na mnoge simpatije od strane prolaznike.⁴³ Za lagane prijestupe je postojala varijanta gdje bi se samo noge zaključavale u drveni okvir, a prolaznici su tad najčešće dobacivali pošalice u smjeru zatvorenika ili su ga pak škakljali, što zatvorenik nije mogao spriječiti budući da je bio u sjedećem položaju.⁴⁴

slika 5. Drvorez koji prikazuje osuđenika postavljenog u stup srama s drvenim okvirom

43 <https://www.telegraph.co.uk/only-in-britain/author-daniel-defoe-placed-in-pillory/>

44 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 45.

5.4. Prstolomac

Prstolomac je jedna od najjednostavnijih sprava za mučenje, a kao i stup srama predviđen je za kao početak procesa mučenja, te bi se zatvorenici ako ne bi popustili pred boli prstolomca nakon njega podvrgavali težim oblicima mučenja poput okvira. Prstolomac je u stvari obična škripa ili stezač, identičan po svom radu stezačima koje mnogi ljudi posjeduju, s razlikom što mu svrha nije učvršćivanje drva ili alata za daljnju obradu, nego nanošenje boli i ozljeda prstima okrivljenika. Prstolomac je bio izuzetno prijenosan, manje varijante mogu stati u džep, a funkcionirao je tako da se prsti, ili kod većih varijanti čitave ruke ili stopala, stave između dvije metalne ploče koje su se potom koristeći dva vijka na suprotnim stranama ploča postepeno stežu nanoseći sve veću bol, ili kod jačeg stezanja dovode do lomljenja prstiju. Kao što sam već naveo, kada bi dolazilo do lomova, zbog neadekvatne medicinske skrbi žrtve bi ostale s trajno deformiranim ili oštećenim prstima.⁴⁵ Artemisia Gentileschi, barokna slikarica je podvrgnuta prstolomcu tijekom suđenja gdje se trebala ustvrditi istinitost njene tvrdnje kako ju je slikar Agostino Tassi silovao, pritom joj oduzevši djevičanstvo. Agostino je na kraju osuđen za silovanje.⁴⁶ Sličan uređaj prstolomcu je bio glavolomac koji se, kao što mu ime govori, koristio na glavi te je često znao izazvati smrt, a postojala je i varijanta zvana španjolska čizma koja se koristila za potkoljenice.

slika 6. prstolomac danas izložen u Märkisches Museum u Berlinu

45 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 53.

46 <https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/oct/05/artemisia-gentileschi-painter-beyond-caravaggio>

5.5. Potapanje

Potapanje je doživjelo veliku popularnost kao metoda za identificiranje vještica, gdje je modus operandi govorio ako žena potone nevinna je, a ako pluta vještica je budući da je svojim odbacivanjem svete vode kojom je krštena sada odbačena od svih voda. Pri utvrđivanju nevinosti bi se žrtvu znalo predugo ostaviti u vodi što je dovodilo do utapanja, ali potapanje se nije koristilo samo za hvatanje vještica. nego i kao kazna za svadljivce, najčešće žene, nepoštene trgovce ili pak krčmarice koje su prodavale pokvareno pivo. Što se tiče samog mučenja, ono je najviše dolazilo od javne poruge, manje od samog potapanja, iako je kod potapanja u hladnijim podnebljima znalo dolaziti do pothlađenja, uglavnom je proces bio bezbolan za žrtvu. Postojalo je više načina potapanja, najčešći i najjednostavniji je bila stolica za koju bi se privezao okrivljenik zajedno s konopom, te bi ga se potom jednom ili više puta spustilo u rijeku ili jezero. Kompleksnije varijante su bile strojevi nalik klackalicama gdje je uteg s jedne strane korišten kao protuteža okrivljeniku koji se nekoliko puta potapao, a postojale su i varijante s kotačima gdje bi se okrivljenika provelo po ulicama grada ili trgu prije nego bi ga se potopilo. Iako uglavnom bezopasno, kod prekomjernih potapanja za teže zločine poput bračne nevjere moglo je doći do utapanja žrtve.⁴⁷

slika 7. varijanta nalik klackalici korištena za potapanje osuđenika izložena u Leominsteru, Engleska

⁴⁷ Andrews W., 2013., *Medieval punishments, an Illustrated History of Torture*, New York , Sky Horse Publishing, str. 150.

5.6. Sakaćenje ili mrcvarenje

Jedna od popularnijih metoda mučenja koja nije zahtijevala razvijenu infrastrukturu je bila sakaćenje zatvorenika. Metode sakaćenja su bile raznovrsne, te često nisu iziskivale posebne sprave osim oštrice, te lanaca ili par jakih ruku koje bi zatvorenika držale mirno dok je mučitelj obavljao svoj posao. Sakaćenja su graničila od odsijecanja dijelova jezika za zločine koje su uključivale govor protiv kralja ili vlastodršca, do posebno mučnih kidanja noktiju.⁴⁸ Nokti su se kidali ili hladnim ili užarenim kliještima, a posebno mučni su opisi španjolskih metoda gdje bi se drveni klin čekićem zabijao pod nokat dok nokat ne bi otpao. Španjolski pauci je egzotično ime koje je davano običnim kliještima koja su se koristila za čupanje i nanošenje boli i ozljeda žrtvama. Kliješta su graničila od običnih kovačkih kliješta do posebno dizajniranih kliješta sa zupcima ili oštrim rubovima posebno namijenjena čupanju ljudskog mesa.⁴⁹ Što se tiče naših prostora, najpoznatija je legenda o caru Samuilu koji je umro od tuge kada je vidio svoju vojsku. Naime, navodno je car Bazilije II. dao izvaditi oči svim poraženim bugarskim vojnicima, ostavivši svakog stotog s jednim okom kako bi se mogli vratiti u Bugarsku. Kada ih je vidio, car Samuilo je navodno doživio srčani udar i umro.

slika 8. Drvorez iz 1598. koji prikazuje kidanje jezika okrivljenika

48 L. Tracy, 2012., *Torture and Brutality in Medieval literature*, Cambridge, D. S. Brewer, str. 41.

49 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 50.

5.7. Željezna stolica

Željezna stolica je bila jedan od instrumenata skuplje izrade, no jednostavnog koncepta. Kao što joj ime govori, ona je bila stolica izrađena od željeza s mnoštvom šiljaka i bodlji koje su po veličini i oštirini varirale od stolice do stolice. Žrtvu bi se privezalo za stolicu kožnim remenjem, te bi se, kako je mučenje ili iznuđivanje informacija napredovalo, remenje sve više stezalo zabijajući bodlje sve dublje u meso žrtve. Kako je žrtva često znala satima biti vezana za stolicu znalo je doći do infekcija koje su se znale pokazati kobnima čak i nakon oslobođenja žrtve, dok je gubitak krvi postajao problem tek nakon otpuštanja iz stolice budući da šiljci nisu dopuštali istjecanje velike količine krvi, a bili su prekratki za probijanje organa. U kombinaciji sa stolicom se često koristila i vatra koja bi se zapalila ispod stolice, te bi temperatura postepeno rasla naposljetku pekući žrtvu dok je još živa, a postojala je i varijanta gdje bi se stolica postepeno približavala ognjištu ili drugom izvoru topline. Često su se okrivljenici dovodili kako bi samo gledali stolicu na djelu što je često bilo dovoljno za iznuđivanje informacija ili priznanje krivnje, bez da ih se same vezalo za stolicu.⁵⁰

slika 9. Željezna stolica izložena u Muzeju srednjovjekovnih sprava za mučenje u Amsterdamu

50 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 54.

5.8. Mučenje štakorima

Štakori su bili standardni dio svake srednjovjekovne ćelije, pored krpelja i drugih životinja koje vole živjeti u mračnim i vlažnim uvjetima. Srednjovjekovne tamnice nisu bile oličenje udobnosti, često male i zbijene bez prozora s dnevnim svjetlom koje je dolazilo kroz otvore u drugim prostorijama a pored toga kada bi bile smještene u podrumima, nedostatak svjetla u kombinaciji s vlagom je značio plodno tlo za gljivice, razne insekte pa i štakore. Štakori su za razliku od miševa mnogo borbeniji, najveće jedinke mogu narasti i do pola metra, i kada su gladni ili uspaničeni mogu biti opasni po ljude pogotovo u većim brojevima. Tako mnogi katolički zarobljenici spominju takozvanu "sobu štakora" u Londonskom tornju koja je bila postavljena ispod razine vode za najveće plime, što je značilo da bi tijekom oseke mnoštvo štakora ušlo u tamnicu gdje bi, pored toga što su izazivali psihološki teror nad utamničenicima, napadali zatvorenike zbog ostataka njihovih obroka, te ih čak grizli i odgrizali komade njihovih tijela dok zatvorenici spavaju.⁵¹ Dodajmo tome strah od štakora zbog pandemije kuge koja je poharala Europu i dobiva se učinkovito i lako dobavljivo sredstvo mučenja. No, ako sami napadi štakora nisu dostatni, štakore se moglo upotrijebiti još učinkovitije, što vidimo na primjeru Diederika Sonoya, saveznika Vilima I. Oranskog tijekom Osamdesetogodišnjeg rata. On je koristio štakore tako što bi ih stavio u vrč koji bi otvorenom stranom stavio na goli trbuh zatvorenika. Ako osjećaj i povremeni ugrizi mnoštva štakora nisu bili dovoljni, stavio bi vruć ugljen na vrh vrča zbog čega bi štakori grizli i grebali kandžama kožu zatvorenika u pokušaju da si prokopaju put do slobode, dok ne bi došli do njegovih crijeva kada je zatvorenik već bio mrtav.⁵²

slika 10. Voštana figura koja prikazuje kako se mučenje štakorima odvijalo

51 G. L. Craik, C. MacFarlane, 1847., *Pictorial History Of England: Being A History Of The People, As Well As A History Of The Kingdom*, London, Charles Knight, str. 506

52 J. L. Motley, 1858., *The rise of the Dutch Republic*, London, George Routledge and Co., str. 594

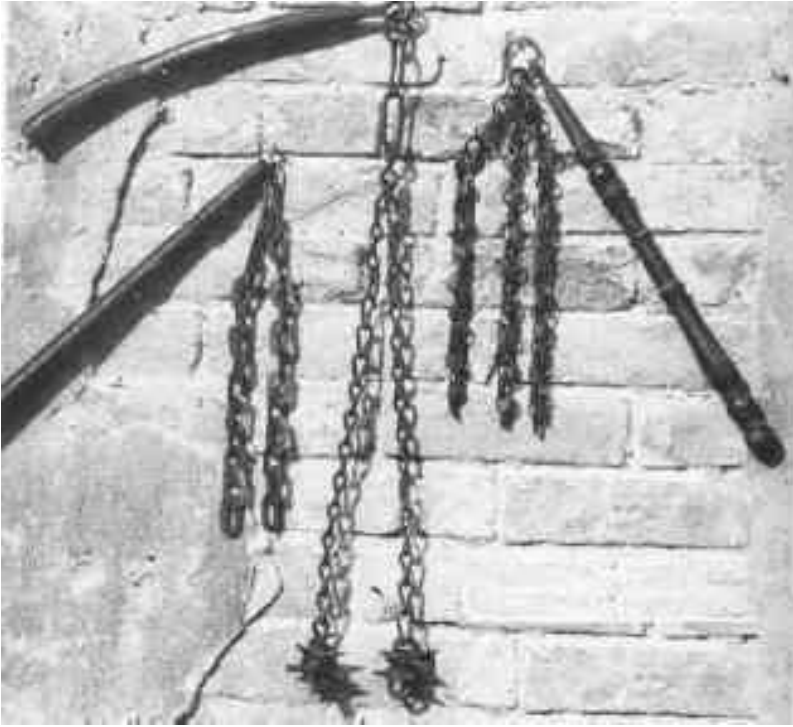
5.9. Bičevanje

Bičevanje je jedan od načina kažnjavanja ili mučenja koji je kroz sve epohe ljudskog razdoblja uživao veliku popularnost, pa tako i u srednjem vijeku gdje je bila jedna od najčešćih kazni koje je propisivala inkvizicija, ranom novom vijeku a u mnogo država opstaje i dan danas. Bičevanje se često odvijalo na stupu srama, gdje bi zatvorenik bio privezan te bi dobio određeni broj udaraca ovisno o zločinu. Iako bolni, kod dovoljno malog broja udaraca bičem ožiljci bi zarastali gotovo u cijelosti, što je činilo bičevanje kaznom koja se propisivala za blaže zločine, na primjer u Engleskoj je 1530. donesen zakon kojim se beskućnike kažnjavalo vežući ih za stražnji dio kolica i potom ih se bičevalo do krvi.⁵³ Razlikovala su se javna bičevanja kojima je osim tjelesne boli kazna bila i sramoćenje, od privatnih bičevanja koja su se odvijala iza zatvorenih vrata, gdje je svrha bila osim kažnjavanja i iznuđivanje informacija. U Rusiji su se također koristili bičevi za kažnjavanje neposlušnih kmetova, a posebno groteskno kažnjavanje je bilo ono kandžijom. Kandžija je bič namijenjen tjeranju stoke, čija je koža nekoliko centimetara deblja od ljudske, a ako je koža višestruko deblja od ljudske znala pustiti krv pod kandžijom, možemo zamisliti štetu koju ona nanosi ljudima. U Rusiji se tako koristila za kažnjavanje političkih disidenata i kradljivaca, gdje bi kazne od 100 udaraca kandžijom efektivno bile smrtno kazne zbog ogromne štete koja se nanosila ljudskom tijelu.⁵⁴ Ako kandžije nisu bile dovoljne, postojali su posebno dizajnirani bičevi s metalnim završetcima na krajevima koji su se koristili posebno za izvršavanje smrtno kazne a zvali su se kožoderi. Kao što im ime govori, napravljeni su tako da svakim udarcem skidaju komadiće kože i mesa s leđa žrtve, što je nakon nekoliko desetaka udaraca dovodilo do smrti.⁵⁵ Bičevanje je s razlogom ostalo jedno od najpopularnijih sredstava mučenja, a njegovoj popularnosti govori u prilog njegova prilagodljivost, koristio se za sve, od kažnjavanja najlakših zločina, do kažnjavanja onih najtežih pa i za izvršenje smrtno kazne.

53 <https://www.parliament.uk/vagabondact>

54 T. Chapman, 2001., *Imperial Russia, 1801.-1905.*, London, Routledge, str. 83.

55 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 58.

slika 11. Neki od tipova bičeva korištenih u srednjem vijeku

5.10. Uzde svadljivaca

Posljednja metoda na ovoj listi koja nije bila često korištena van Engleske i Škotske, no zaslužila je svoje mjesto na ovoj listi zbog specifičnog zločina za koji je korištena. Naime, dok su tuče među muškarcima bile protuzakonite, te su okrivljenici bili uhićeni zbog narušavanja javnog reda i mira, svadljive žene bi bile uhićene specifično zbog zločina preglasnog svađanja na javnom mjestu.⁵⁶ Iako je to bio jedan od lakših zločina, kazna predviđena za njega definitivno nije bila lako podnošljiva, a ta kazna je predviđala uzde svadljivaca. Naprava se sastojala od metalnih uzdi ili kacige koja se zatvarala oko glave s metalnom pločicom koja je ulazila u usta svadljivice i pritiskala joj jezik tako joj onemogućujući pričanje osim mumljanja, te joj je držala usta stalno otvorenima što je često uzrokovalo izlivanje slina i bol i zatezanje u mišićima. Naravno, primarna svrha je bila javna poruga zbog čega su svadljivice često bile vođene kroz ulice mjesta kako bi bile podvrgnute smijehu sumješтана. Neke varijacije su imale zvončice ili oblike životinjskih glava kako bi se doprinijelo poruzi, a kako kažnjenica nije mogla pričati, žrtve njene svadljivosti su je mogle vrijeđati bez straha da će im uzvratiti.⁵⁷ Iako su uglavnom žene bile podvrgnute ovom tretmanu, povremeno su se i muškarci znali naći u uzdama, a za ponavljajuće ovog zločina je postojala varijanta s oštrim šiljcima na

56 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 14.

57 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 45.

usnoj pločici koji bi se pri svakom pokušaju micanja jezika zabadali u jezik ili usne dodatno ozljeđujući i nanoseći bol okrivljenicama. Kako je nošenje uzdi onemogućavalo hranjenje, te kako je predviđeno za lakše zločine, uzde su nošene u pravilu nekoliko sati dok je okrivljenica provedena kroz ulice nakon čega su se skidale.⁵⁸ Zasigurno jedna od posebnijih metoda mučenja koja, iako nehumana, nije toliko oštra kao prethodno navedene metode.

slika 12. Škotsko uzde svadljivaca iz šesnaestog stoljeća izloženo u Kelvingrove Art Gallery and Museum u Glasgou

58 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 45.

6. NAJPOZNATIJE I NAJUČESTALIJE METODE SMAKNUĆA SREDNJEG I RANOG NOVOG VIJEKA ZAPADNE EUROPE

Slično kao i s metodama mučenja, tehnike smaknuća su uglavnom bile jednostavne i prije svega ekonomične, a kako je jedan krvnik pokrivao nekoliko gradova, to je utrlo put metodama smaknuća koje se mogu brzo sastaviti i rastaviti, tako je u nešto većim gradovima postojala stalna infrastruktura posvećena smaknućima, poput stalnih vješala koja su pored svoje praktične svrhe služila kao podsjetnik na autoritet i služila kao podsjetnik na poslušnost. U manjim selima kao vješala se moglo koristiti bilo koje stablo s dovoljno jakim granama, a kod posebnih situacija gdje se veći broj osuđenika morao smaknuti, moglo se sastaviti privremena vješala koja bi se nakon obavljenih smaknuća razmontirala. Tako su najčešće korištene metode smaknuća u srednjem i ranom novom vijeku bile obezglavljivanje, spaljivanje na lomači i vješanje, te ću njih i opisati u ovom poglavlju. Nadalje, malo složenije metode koje su uključivale prethodno mučenje su bile kolo za slamanje koje se koristilo primarno u Svetom Rimskom Carstvu, te metoda smaknuća u Engleskoj koja u doslovnom prijevodu glasi: „Vješan, izvučen i raščetvoren.“ (hanged, drawn and quartered), koja je bila rezervirana za zločine veleizdaje po principu prikladne kazne za prikladan zločin. Tih pet metoda ću opisati u stranicama koje slijede, svaku sa zasebnim poglavljem.

6.1. Kolo za slamanje

Kolo za slamanje, ili kotač za razbijanje je bila naprava korištena za javna smaknuća kroz srednji vijek sve do ranog novog vijeka primarno u zemljama Svetog Rimskog Carstva, što je evidentno u zakoniku *Sachsenspiegel*, koji je jedan od najvažnijih zakonika u čitavoj povijesti Svetog Rimskog Carstva, napisan između 1220. i 1235.⁵⁹ Što se tiče samog kola, zbog grubog načina smrti ono je bilo rezervirano za teže zločine, *Sachsenspiegel* tako govori kako je kolo bilo korišteno za ubojice, izdajice, palikuće, oskvrnitelje crkava te nepoštene poslanike.⁶⁰ Osuđeni bi bio odveden na stratište gdje bi ga se zavezalo za pod. Kolo, koje je po dizajnu moglo biti nalik običnom kolu namijenjenom kretanju, to kompleksnijih naprava s dodanim šiljcima i oštricama bi se potom koristilo za batinanje

59 M. U. Bergen, 1966., *The Sachsenspiegel: A preliminary study for a translation*, Ann Arbor, University Microfilms Inc., str.1.

60 M. U. Bergen, 1966., *The Sachsenspiegel: A preliminary study for a translation*, Ann Arbor, University Microfilms Inc., str.74.

osuđenika sa svrhom slamanja kostiju i mučenja prije smrti. Kako je jedna od glavnih svrha kola bilo mučenje prije smrti, krvnik bi u pravilu počinjao sa slamanjem kostiju nogu, kako ne bi ubio osuđenika prije nego što bi mučenje završilo. Kostiju su se lomile obodom kola koje je bilo teško barem nekoliko desetaka kilograma spuštanjem s visine i udaranjem po udovima, te je u pravilu jedan dobro odmjeren udarac bio dovoljan za slamanje kosti. Počevši od potkoljenica krvnik bi išao na natkoljenice, zatim na ruke, a povremeno se pod zglobove osuđenika stavljalo i oštro iverje kako bi pojačalo bol naneseu kolom. Krvnik je tada, u posebnim situacijama, mogao zadati smrtni udarac kolom u vrat ili u srce, ili još rjeđe početi od smrtnog udarca, iako je učestalija praksa bila vezanje okrivljenika o kolo.⁶¹

Nakon što bi se udovi slomili, koristeći njihovu novonastalu fleksibilnost provlačili bi se kroz žbice kotača, točnije udovi bi se pleli kao konac oko žbica, ili bi se vezali. Tada bi se kolo s tada već polumrtvim osuđenikom stavljalo na povišeni stup kako bi bio izložen pogledima prolaznika. Krvnik je tada mogao odrubiti glavu ili ugušiti osuđenika, ili pak ako je htio nastaviti mučenje zapaliti vatru pod kolom ili jednostavno baciti čitavo kolo skupa s osuđenikom u vatru. Osuđenika se tako zavezanog za kolo ostavljalo strvinarima, no ako je kolo palo sa stupa a osuđenik je još bio živ, to se vidjelo kao božju intervenciju, te bi ga se uklonilo s kola i pokušalo odnjegovati do ozdravljenja.⁶² Kolo za slamanje gubi na popularnosti tijekom ranog novog vijeka, te je njegovo posljednje zabilježeno korištenje bilo trinaestog kolovoza 1841., u Pruskoj kod smaknuća Rudolf Kühnapfela.

6364

61 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 63.

62 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 65.

63 <https://www.lto.de/recht/feuilleton/f/internationaler-tag-todesstrafe-straftaatsgewalt/>

64 <https://www.lto.de/recht/feuilleton/f/internationaler-tag-todesstrafe-straftaatsgewalt/>

slika 13. Ilustracija iz 1586. koja prikazuje smaknuće kolom za slamanje, s već pogubljenim osuđenicima postavljenim na visoke stupove u pozadini

6.2. Vješanje

Vješanje je bilo vjerojatno najčešće korištena metoda smaknuća u srednjem vijeku, budući da je zahtijevalo samo jak konopac i čvrstu granu, a kako je obezglavljivanje bilo rezervirano za plemstvo i imućnije građanstvo, seljaštvo i kmetove je u pravilu čekalo vješanje. Danas postoje razne varijante vješala koje se razlikuju primarno u visini pada, no u srednjem vijeku je žrtva najčešće bila podvrgnuta malom padu koji ne bi bio dovoljan za slamanje vrata, te bi tako žrtva izdisala i po nekoliko minuta dok ne bi nastupila smrt gušenjem. Omča koja se vezala oko žrtvinog vrata bi se stezala pod njenom težinom, zbog čega bi nastupila smrt. Kako žene u pravilu nisu osuđivane na smrtne kazne, u tih razmjerno malo osuda gdje je donesena odluka o smrtnoj kazni, njih se u pravilu pokapalo žive pod vješalima. Naime, ako bi se vješale to bi omogućavalo gledateljima da joj gledaju pod suknju što je kršilo ćudoređe, a obezglavljivanje je bilo rezervirano za plemstvo, što je ovu metodu činilo najčešćom metodom smaknuća žena, bar do šesnaestog stoljeća kada su, između ostaloga, vlastodršci u Nurembergu odlučili da je nepotrebno okrutna i zastarjela.⁶⁵

⁶⁵ Harrington Joel F., 2013. , *The Faithful Executioner*, New York, Farrar Straus and Giroux, str. 89.

Nadalje, smrt vješanjem je viđena sramotnom kao smrt na kolu zbog činjenice da je osim gušenja u javnosti, tijelo ostajalo izloženo životinjama i prirodnim nepogodama umjesto da se pokapalo, što je viđeno kao još sramotnije od samog umiranja. Većina krvnika je zbog toga vješanja ostavljala svojim pomoćnicima, budući da vješanje nije zahtijevalo veliku vještinu.⁶⁶ O popularnosti vješanja govori činjenica da je 1279. za vladavine Edwarda I. obješeno dvjesto i osamdeset Židova zbog obrezivanja novčića, a za vladavine Henrika VII. je obješeno pogubljeno 72.000 kriminalaca, od čega je većina obješena budući da je vješanje bila kazna predviđena za krađu, koja je bila najčešći zločin.⁶⁷

Pored toga, pojedina vješala su imala posebne konstrukcije za židovske lopove koje se vješalo naopako, noge bi im se vezivale a gležnjevi vezali konopom i vješali se tako da im stopala budu okrenuta prema nebu, a glava prema zemlji, tako odvjetnik Ulrich Tengler u svom djelu „Layenspiegel“ govori :„*Den Juden zwischen zweyen wütenden oder beissenden hunde zu der gewonlichen gerichtstatt zu ziehen. vel schlieffen, mit dem strang oder ketten bey seinen füssen an eynen besondern galgen zwischen die hund nach verketer mass hencken damit er also von leben zom tod gericht wird*“ ,ili u prijevodu:„ Židova se vuklo do stratišta između dva bijesna ili agresivna psa, te ga se potom vješalo o noge konopcem ili lancem na predviđenim vješalima između pasa, naopako, te bi tako i umro.“⁶⁸ Odatle dolazi naziv "židovsko vješanje" iako to nije bilo rezervirano isključivo za Židove. Od svih srednjovjekovnih tehnika smaknuća, vješanje je jedina koja i danas ostaje propisana sudska metoda smaknuća u nekoliko država svijeta.

66 Harrington Joel F., 2013. , *The Faithful Executioner*, New York, Farrar Straus and Giroux, str. 94.

67 Andrews W., 2013., *Medieval punishments, an Illustrated History of Torture*, New York , Sky Horse Publishing, str. 9.

68 Tengler U., 1509., *Layenspiegel*, Augsburg, str. 119.

slika 14. Ilustracija koja prikazuje "židovsko vješanje"

6.3. Odrubljivanje glave ili obezglavljivanje

Obezglavljivanje kao kazna je nastala puno prije srednjeg vijeka, te su je tako Rimljani smatrali jednom od najčasnijih oblika smrti, konotacija koja se prenijela i u srednji vijek, budući da je obezglavljivanje bila metoda predviđena za one koji su pripadali višim slojevima društva. Smatra se da je u Englesku obezglavljivanje kao službeni oblik kažnjavanja donio Vilim I. Osvajač, a prva osoba koja je bila kažnjena obezglavljivanjem je bio Waltheof, grof od Huntingdona, Northamptona i Northumberlanda u 1076.⁶⁹

Njegovo obezglavljenje je obavljeno oštricom mača, no većina obezglavljenja se odrađivala sjekirama ili noževima koji nisu bili pouzdani kao mačevi, zbog čega je mnogo obezglavljenja teklo ne baš glatko, gdje je krvnik morao nekoliko puta zamahnuti sjekirom kako bi u potpunosti odstranio glavu od tijela, a kako se većina smaknuća odvijala u javnosti pod budnim okom gledatelja, krvnik je bio pod još većim pritiskom što je često negativno utjecalo na kvalitetu odrađenog smaknuća, često s pogubnim posljedicama za samog krvnika kao što sam naveo u prethodnom poglavlju. Obezglavljivanje je zato viđeno kao svojevrstan pokazatelj krvnikove vještine, zbog čega je bila

69 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 68.

potrebna višegodišnja vježba za usavršavanje njegovog zanata, a kako bi svojim članovima osigurali što bezbolnije pogubljenje, imućniji plemići su znali dati krvniku određenu svotu novca kako bi naoštrio mač prije smaknuća, te kako bi osobito pazio da jednim udarcem pogubljeniku odrubi glavu.⁷⁰

Tako imamo slučaj vojvode od Monmoutha koji je svom krvniku rekao: „ Uzmi ovih šest gvineja. Nemoj me sjeckati kao što si sjeckao mog Lorda Russella. Čuo sam da si ga udario tri ili četiri puta. Moj sluga će ti dati još novca ako svoj posao odradiš dobro.”⁷¹ Usprkos tome, krvniku je trebalo nekoliko udaraca. Nadalje, kod obezglavljivanja krvniku je dan odabir o načinu izvršavanja kazne, hoće li žrtva klečati, sjediti ili stajati. Iako je stajaću osobu najteže uspješno obezglaviti, kod takvog oblika smaknuća najviše dolazi do izražaja krvnikova vještina, zbog čega mnogi krvnici pripravnici koriste tu tehniku kako bi se na svojevrstan način reklamirali, te kada dobiju stalno namještenje, vraćaju se na najsigurniji oblik obezglavljivanja, koji je onaj kad osoba kleči. Navodno su žene bilo posebno sklone trzanju pred izvršavanje smrtne kazne, zbog čega je za njih najčešće korištena stolica za koju su se vezivale kako ne bi u ključnom trenutku trznule glavom i onemogućile krvniku da iz jednog udarca odrubi glavu.⁷²

Obezglavljivanje je bilo predviđeno za zločine poput ubojstva, otmice, pljačke, paljenja drugog čovjeka s namjerom, varanja ili silovanja kako navodi *Saschenspiegel*.⁷³ Pored obezglavljivanja mačem ili sjekirom, u srednjem vijeku se javljaju naprave koje su postale preteče giljotine, tako u gradu Halifaxu u Engleskoj imamo napravu vrlo sličnu giljotini popularno nazvanu „Vješala Halifaxa”. Tako u djelu „Kronike” objavljenom 1587. piše kako je od davnina u Halifaxu običaj obezglavljivanja napravom koja se sastoji od drvenog bloka dužine sto i trideset centimetara, s dvije drvene grede postavljene vertikalno dužine četiri i pol metra i željeznom oštricom koja klizi među gredama. Na oštricu je privezan konop, i kada je dignuta do vrha može se pričvrstiti drvenim klinom, koji otpušta oštricu kada se izvuče takvom snagom da je oštrica u stanju presjeći i vratove najdebljih osuđenika, makar oni bili debeli kao bikovi.⁷⁴ Replika sprave i danas stoji na

70 Andrews W., 2013., *Medieval punishments, an Illustrated History of Torture*, New York , Sky Horse Publishing, str. 62.

71 Andrews W., 2013., *Medieval punishments, an Illustrated History of Torture*, New York , Sky Horse Publishing, str. 72.

72 Harrington Joel F., 2013. , *The Faithful Executioner*, New York, Farrar Straus and Giroux, str. 94.

73 M. U. Bergen, 1966., *The Sacshenspiegel: A preliminary study for a translation*, Ann Arbor, University Microfilms Inc., str.144.

74 Andrews W., 2013., *Medieval punishments, an Illustrated History of Torture*, New York , Sky Horse Publishing, str. 75.

mjestu gdje je stajala originalna naprava. Iako je obezglavljivanje danas uglavnom iskorijenjeno, ono još uvijek živi u Saudijskoj Arabiji koja smrtne kazne obezglavljivanjem izvršava mačem.⁷⁵

slika 15. Reprodukcijska drvoreza iz *Cosmographie* Sebastiana Münstera koja prikazuje obezglavljivanje osuđenika koji kleči.

6.4. Spaljivanje

Spaljivanje je zasigurno najgora od navedenih metoda smaknuća, kod vješanja iako žrtva živi nekoliko minuta nedostatak kisika utječe na njenu svijest zbog čega ne osjeća bol kao što bi je osjećala da je prisebna. Kod kola za slamanje bol koju pojedinac osjeća kada mu se slome sve kosti u udovima i uništeni ekstremiteti koriste za nošenje vlastite tjelesne težine je grozna, no ništa se ne može mjeriti s višeminutnom agonijom kada čitavo tijelo izgara, vruć zrak prži pluća, a tijelo se pretvara u čađu, sve dok je osoba prisebna. Kao što sam već naveo, spaljivanje na lomači je bila glavna metoda rješavanja teških heretika, no slika koja većini ljudi dolazi pred oči kada se spomene spaljivanje na lomači je spaljivanje vještica. Prije nego su se provela temeljita istraživanja o točnom broju vještica spaljenih na lomači neslužbene procjene su se kretale do devet milijuna žrtava, a nakon završenih istraživanja utvrđeno je da je za zločin vještičarenja spaljeno oko pedeset tisuća ljudi od kojih četiri

⁷⁵ <https://www.businessinsider.com/saudi-arabia-sets-record-beheading-over-180-people-in-2019-2020-4>

petine žene, s tim da je velika većina prešla četrdesetu godinu života. Suprotno popularnom mišljenju, najveći progoni vještica nisu dolazili od Inkvizicije nego od protestantskih zemalja, i to većinom nakon završetka srednjeg vijeka. Tako su dva najveća progona vještica bila u Würzburgu u Njemačkoj i Salemu u SAD-u tijekom sedamnaestog stoljeća.⁷⁶ Dapače, Inkvizicija je bila jako skeptična oko optužbi za vještice, te je čak i papa Aleskandar IV. 1258. proglasio da se Inkvizicija neće baviti slučajevima vještičarenja ako nisu povezani sa herezom. Iako je papa Ivan XXII. 1320. dao pravo Inkviziciji da procesuirá čarobnjake, Inkvizitori su se i dalje rijetko bavili vještičarenjem.⁷⁷

Nadalje, u *Sacshenspiegelu* se navodi kako je spaljivanje na lomači kazna predviđena za svakog kršćanina koji se bavi vještičarenjem, otrovima ili je heretik, što znači da su i muškarcí mogli biti optuženi za zločine vještičarenja, no zbog javne percepcije i praznovjerja većinom su bile optuživane stare žene uglavnom bez muža.⁷⁸ Osim toga, homoseksualnost je mogla biti kažnjavana lomačom što je slučaj kod smrti Hansa Webera, koji je dugi niz godina zavodio niz mladih momaka, te je zbog svog zločina živ spaljen.⁷⁹

Osim vještičarenja, kako je smatrano neprikladnim objesiti ženu zbog ćudoređa, te kako je pokapanje žena pod vješala dok su još žive viđeno kao nepotrebno okrutno, spaljivanje je postalo novi najučestaliji način smaknuća žena, no kako je spaljivanje žive osobe čak i tada viđeno kao okrutno, te kako je za žene rezerviran u pravilu bezbolniji tretman za iste zločine nego za muškarce, za prijestupe svjetovne naravi poput umorstva vlastitog muža je osim spaljivanja bilo predviđeno gušenje kako bi smrt nastupila prije nego bi vatra obuzela cijelo tijelo. Tako imamo slučaj Eleanor Elsom koja je spaljena zbog ubojstva svog muža, namazana katranom i spaljena dok je krvnik stezao konop oko vrata što je vjerojatno izazvalo smrt prije nego je mogla osjetiti ozbiljnu bol od plamena.

80

Primarna svrha stezanja konopa oko vrata je bila bacanje žrtve u nesvijest ili smrt kako bi što manje patila pri spaljivanju, no kada je krvnik zakazao u svojoj dužnosti kao što je to bio slučaj s Catherine Hayes gdje je krvnik ispustio konop zbog prevelike vrućine, žrtva nije dovoljno dugo ostala

76 http://www.faculty.umb.edu/gary_zabel/Courses/Phil%20281b/Philosophy%20of%20Magic/Arcana/Witchcraft%20and%20Grimoires/case_witchhunts.html

77 E. A. Livingstone, 1957., *The Oxford Dictionary of the Christian Church*, Oxford, Oxford University Press, str. 1769.

78 M. U. Bergen, 1966., *The Sacshenspiegel: A preliminary study for a translation*, Ann Arbor, University Microfilms Inc., str.144.

79 Harrington Joel F., 2013. , *The Faithful Executioner*, New York, Farrar Straus and Giroux, str. 181.

80 Andrews W., 2013., *Medieval punishments, an Illustrated History of Torture*, New York , Sky Horse Publishing, str. 64.

bez zraka da bi pala u nesvijest zbog čega je smaknuće bilo obilježeno strašnim kricima.⁸¹ Možda najpoznatija žrtva spaljivanja je bila Ivana Orleanska koja je spaljena tridesetog svibnja 1431. zbog zločina hereze koja se očitovala, između ostalog, kroz njeno oblačenje muške odjeće, no njeno suđenje je bilo politički motivirano, te je inkvizitorski sud kasnije utvrdio njenu nevinost.⁸²

Slika 16. Ilustracija iz 1314. koja prikazuje spaljivanje templara

6.5. Vješanje, izvlačenje i raščetvaranje

Za završnu metodu smaknuća sam ostavio možda i najgoru, koja se koristila isključivo u Engleskoj i to za zločin veleizdaje, koji je smatran gorim čak i od hereze. Po principu da oštrina kazne mora odgovarati oštrini zločina, zločin veleizdaje je shodno morao biti kažnjen jednako mučnom metodom, a kao i kod vješanja, žene optužene za veleizdaju su spaljivane na lomači. Što se tiče same metode izvršavanja, osuđenici bi proveli par dana u zatvoru prije nego bi ih se odvelo do stratišta vezane o leđa konja, ili o dasku koju je konj vukao. Uobičajeno je bilo gađati osuđenog porugama i

81 Andrews W., 2013., *Medieval punishments, an Illustrated History of Torture*, New York , Sky Horse Publishing, str. 64.

82 <https://www.britannica.com/biography/Saint-Joan-of-Arc>

pokvarenom hranom na putu do stratišta, te kada bi osuđenik došao na stratište obratio bi se gomili nakon iščitavanja njegove kazne, često na način viđen neprikladnim zbog čega bi bio ušutkan.

Žrtva bi tada bila obješena, no konop bi se presjekao prije nego bi došlo do smrti, nakon čega bi se žrtvi otvorilo utrobu, izvadilo crijeva koja su znala biti spaljivana dok je jedan njihov dio još bio unutar žrtve, a kako gubljenje funkcije crijeva nije značilo instantnu smrt za žrtvu, može se samo zamisliti psihološki horor kojem je žrtva bila podvrgnuta dok gleda vlastite organe kako nepovratno izgaraju. Jedna od žrtava ovog tretmana je bio velški princ David III. pogubljen 1283.⁸³ Nadalje, običaj je bio pored utrobe isjeći i srce žrtve iz prsnog koša te ga prikazati svjetini uz riječi: „Gledajte srce izdajnika!“, nakon čega bi se srce bacilo u vatru. Nadalje, nadimak za ovu metodu je bio "božansko mesarenje", budući da je ova kazna sastavljena od više kazni koje se spominju unutar Biblije, no nikad u kombinaciji koja bi iznjedrila ovako groznu varijantu.⁸⁴

Nakon toga svega žrtva je bila mrtva, te dolazi završni dio kazne gdje bi se žrtvu raščetvorilo tako da se svaki ud priveže za konja koji gleda u drugom smjeru nakon čega bi se konje istovremeno potjeralo, a rezultirajući trzaj bi iščao žrtvine udove pritom ih kidajući iz zglobova nakon čega bi svaki konj otrčao na svoju stranu s pripadajućim udom, a postoje i zapisi gdje su se udovi odsijecali ili pripremali za vuču kako bi se što lakše odvojili od tijela.⁸⁵

Pored toga žrtvama bi se također odsijecale i genitalije. Iako je ova metoda smaknuća bila rezervirana za veleizdaju, ona je u blažim varijantama znala biti primjenjivana za druge oblike izdaje, tako imamo slučaj izdajnika Hansa Ramspergera iz Nürnberga koji je neprijateljima grada otkrivao gdje su zidovi najslabiji zbog čega je prvo obezglavljen mačem, te potom raščetvoren, te su njegovi ostaci postavljeni na četiri kuta stratišta.⁸⁶

Možda najpoznatija žrtva ove metode poznata širem pučanstvu je William Wallace koji je pogubljen ovom metodom tijekom Prvog rata za škotsku nezavisnost koji je trajao od 1296.-1328., te je prikazan u poznatom filmu *Hrabro Srce*, a druga poznata ličnost koja je trebala biti žrtva ove metode je Guy Fawkes, poznatiji kao vođa Urote baruta ili Izdaje prahom gdje je plan bio smrt kralja Jakova I. i drugih pripadnika protestantske aristokracije u bombaškom napadu na zgradu parlamenta.

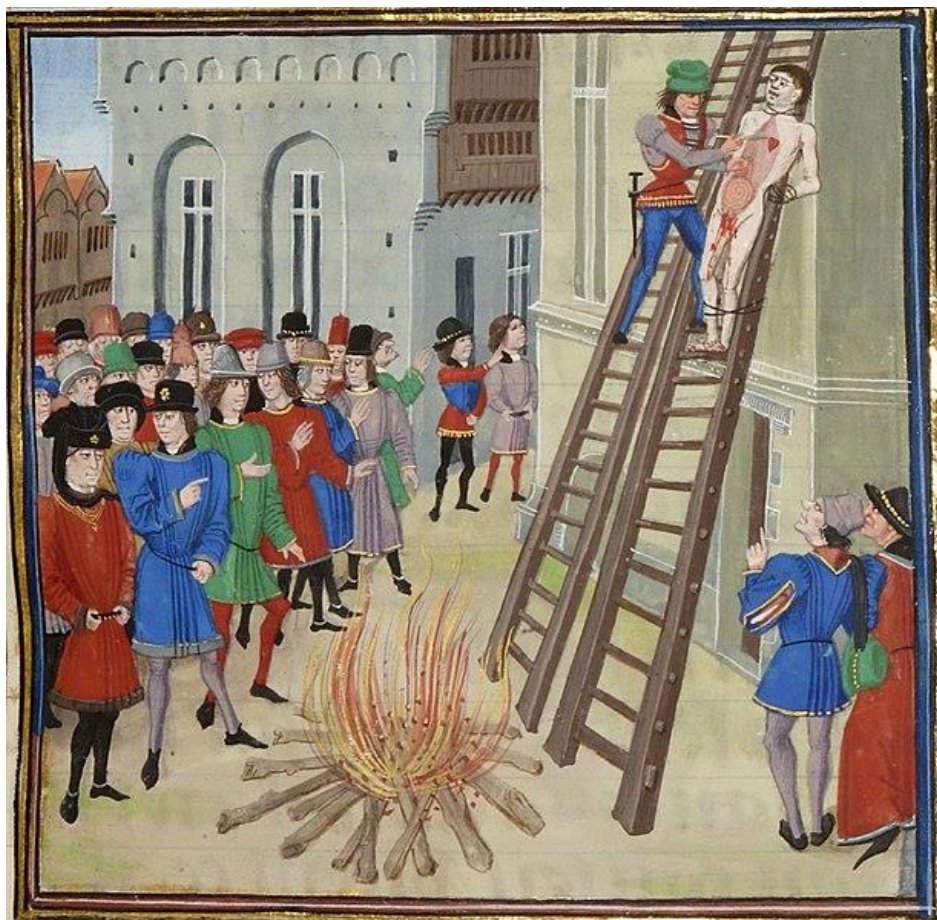
83 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 65.

84 Andrews W., 2013., *Medieval punishments, an Illustrated History of Torture*, New York , Sky Horse Publishing, str. 53.

85 Currie S., 2015. , *Medieval punishment and Torture*, San Diego, Reference Point Press, str. 65.

86 Harrington Joel F., 2013. , *The Faithful Executioner*, New York, Farrar Straus and Giroux, str. 145.

On je skočio s vješala prije nego je spušten da bi mu se izvadila utroba, tako slomivši sebi vrat i zadobivši znatno lakši kraj od onoga koji ga je čekao.⁸⁷ Kako je ova metoda bila rezervirana za zločin veleizdaje koji nije bio toliko učestao, možemo izvući zaključak kako nije često primjenjivana.

slika 17. Smaknuće Hugh Despensera mlađeg prikazano u oslikanom rukopisu iz 1470. Na slici se vidi vatra u koju je krvnik bacio prethodno odstranjene genitalije, te sada vadi srce i crijeva

87 <https://www.britannica.com/biography/Guy-Fawkes>

7. SREDNJOVJEKOVNE METODE MUČENJA I TEHNIKE SMAKNUĆA U INDIJI, KINI I ZEMLJAMA ISLAMA

Indija i Kina su do Srednjeg vijeka stvorile civilizacije koje su dosegle visok stupanj razvoja i organizacije, uključujući zakonike i kazne koje su predviđene za pojedine zločine. Iako su dijelile mnoge metode mučenja i smaknuća sa zemljama zapadne Europe poput bičevanja i obezglavlivanja, stvorile su i neke inovativne načine koje po svojoj okrutnosti prelaze čak i najbrutalnije metode korištene u zapadnoj Europi.

Dok su tehnike smaknuća zapadne Europe bile relativno brze, kod većine bi smrt nastupila odmah ili nakon nekoliko minuta od početka izvršavanja kazne, Kina je razvila tehnike kojima je jedna od glavnih stavki bila održavanje mučenika na životu što je moguće duže kako bi pred samo smaknuće žrtva što više patila, te su tako pojedina smaknuća mogla trajati satima. Kod najbolnijih europskih metoda poput kola za slamanje ili vješanja, izvlačenja i raščetvaranja smrt bi nastupila relativno brzo, te su često krvnici što prije pokušali završiti život žrtve kako se ne bi predugo mučila, kao kada bi krvnik zadao smrtni udarac u grlo žrtve ili kada bi osobu ugušio tijekom spaljivanja. Kina je često spajala metode mučenja sa smaknućima tako stvarajući sprave i tehnike koje bi žrtvu mučile do te mjere da bi nastupila smrt.

Indija je imala veoma razvijen zakonik zvan *Manusmruti* za koji se pretpostavlja da je nastao između drugog i trećeg stoljeća pr.Kr. koji je postao jedan od prvih tekstova pisan sanskritom preveden na engleski jezik godine 1776. od strane Williama Jonesa, te je iskorišten za stvaranje zakonika za Hinduse od strane britanske kolonijalne vlade. U njemu nalazimo mnoge načine mučenja i smaknuća predviđene za raznovrsne zločine.

Kako je tema ovog poglavlja obraditi metode mučenja i smaknuća koje se nisu koristile u zapadnoj Europi u velikoj mjeri, bit će obrađene specifične metode za pojedine regije, poput odsijecanja ruku ili nogu u zemljama Islama ili smrt tisuću rezova u Kini.

7.1. KINA

Cangue

Cangue ili Tcha je bila sprava slična drvenim okovima koji su se nalazili na mnogim stupovima srama uz razliku što je bila pokretna, te je namijenjena nošenju na duži vremenski period. Iako postoje varijacije, tipično se cangue sastojao od ravne drvene ploče s dva dijela koja su se zatvarala oko zatvorenikovog vrata pomoću šarki. Otvor je bio dovoljno velik za gutanje i disanje, no premali da zatvorenik izvuče glavu, a veličina i težina su ovisili o zločinu. Zakonik dinastije Ming iz 1397. govori kako cangue mora biti napravljen od suhog drva te težiti između devet i petnaest kilograma, a kako je zbog dimenzija često onemogućavao zatvoreniku da jede i pije bez pomoći znalo je dolaziti do smrti izgladnjivanjem. Pored toga mogao se koristiti kao sprava za smaknuće tako da se zatvorenika stavljal u kavez tako da je glava bila iznad gornje rešetke kaveza, dok bi se ispod nogu stavljal hropa kamena iz koje bi se postepeno uklanjala pojedina kamenja što bi rezultirao gušenjem žrtve budući da nakon nekog vremena nije imala na čemu stajati.⁸⁸

Slika 18. Čovjek prikovan u cangue

⁸⁸ G. R. Scott, 1940., *The History of Torture throughout the Ages*, London, Werner Laurey, str.105.

Lingchi

Lingchi ili smrt tisuću rezova je bila metoda smaknuća korištena u Kini od rane antike pa sve do dvadesetog stoljeća kada je službeno zabranjena. Kod lingchija osuđenika se postepeno rezalo noževima sve dok ne bi nastupila smrt, ili dok ne krvnik ne bi zadao smrtni ubod nožem u srcu. Kod nekih varijanti se koristila košara prekrivena tkaninom iz koje bi se nasumice izvlačili noževi od kojih je svaki bio označen nekim dijelom tijela. Krvnik bi izvukao nož te bi ovisno o natpisu na nožu njime odrezao dio tijela, a kako bi osuđeniku priuštili što bržu i bezbolniju smrt njegova obitelj bi znala potkupiti krvnika da što prije "pronađe" nož namijenjen zabadanju u srce. Kada bi pak krvniku trebalo dugo da dođe do tog noža osuđenik bi iskrvario na smrt prije nego bi završni ubod bio zadan. Kod drugih varijanti udovi se nisu odsijecali nego su se radili mali rezovi po tijelu iz kojih bi osuđenik postepeno krvario, a ovisno o veličini rezova i trajanju smaknuća, osuđenika se moglo mučiti nekoliko sati dok naposljetku ne bi podlijegao ranama.⁸⁹

Slika 19. Ilustracija iz francuskih novina *Le monde illustre* koja prikazuje smaknuće lingchijem, 1858.

⁸⁹ G. R. Scott, 1940., *The History of Torture throughout the Ages*, London, Werner Laurey, str.106.

7.2 INDIJA

U ovom poglavlju će se navesti deset kazni predviđene za zločine kako su navedene u zakoniku *Manusmruti*.

270. Ako jednorodeni (niža kasta) muškarac uvrijedi dvostruko rođenog (viša kasta) odsjeći će mu se jezik jer je niskog roda.

271. Ako jednorodeni muškarac spomene ime dvostruko rođenog s prijezirom, usijani željezni čavao dug deset prstiju će mu se zabiti u usta.

272. Ako bezobrazno poučava brahmane njihovoj dužnosti kralj će dati da mu se vruće ulje ulije u usta i uši.

279. Kojim god udom muškarac niže kaste ozljedi muškarca koji pripada trima najvišim kastama, taj će mu se ud odsjeći, takvo je učenje Manua.

282. Ako muškarac iz niže kaste iz svog bezobrazluka pljune na višeg od njega, kralj će dati da mu se obje usne odsijeku, ako se pomokri po njemu onda penis, ako pusti vjetar onda anus.

283. Ako uhvati za kosu višeg od njega, neka kralj bez sumnje odsiječe njegove ruke, i ako ga uhvati za noge, bradu, vrat ili međunožje

367. Ako bilo koji čovjek nasilno onečisti djevicu odmah će mu se odsjeći dva prsta i morat će platiti kaznu od šest stotina pana.

370. Ako žena onečisti djevicu odmah će joj se obrijati glava ili odsjeći dva prsta te će biti provedena kroz grad na magarcu.

371. Ako žena zbog ponosa oko svog podrijetla prekrši dužnost koju duguje vladaru, kralj će dati da je psi pojedu na mjestu gdje mnogi ljudi prolaze.

372. Ako muškarac napravi isti zločin bit će stavljen na željezni krevet ispod kojega će se ložiti drva dok grešnik ne izgori na smrt.⁹⁰

Smaknuće slonom

34. Imovina izgubljena i potom nađena od kraljevih sluga će ostati kod posebnih činovnika, one koje kralj optuži za krađu će dati da umru od slona.

Smaknuće slonom je bila česta metoda smaknuća u Indiji gdje su slonovi korišteni za mučenje ili ubijanje okrivljenika. Slonovi za razliku od drugih divljih životinja posjeduju visok stupanj inteligencije zbog čega ih se može izdresirati da ne ubiju žrtvu odmah, nego da je prethodno muče, a pored njihove praktične svrhe kao krvnika služili su da pokažu moć vladara kroz njegovu sposobnost da kontrolira najveću kopnenu životinju na svijetu. Slonovi su čitavo vrijeme pod kontrolom jahača što je omogućavalo kraljevima da se smiluju osuđenima u zadnjem trenutku, tako su slonovi nekad korišteni samo za mučenje nakon čega bi se kralj smilovao i poklonio život osuđeniku. Slona se moglo usmjeriti da surlom ili nogama gazi i prevrće osuđenima, a osuđenika se moglo i svezati za slonovu nogu pri čemu bi mu slon hodajući iščašio zglobove:

„Čovjek je bio rob i dva dana prije je ubio svog gospodara, brata domorodačkog poglavice imena Ameer Sahib. Oko jedanaest sati slon je doveden s jahačem na leđima okružen domorocima s bambusima u rukama. Kriminalac je stavljen tri metra iza, noge su mu vezane s tri konopca pričvršćena o prsten na stražnjoj nozi životinje. Svaki korak koji je životinja napravila bi ga trgnuo, a nakon osam ili deset stopa zasigurno mu je iščašila sve udove, jer su nakon petsto metara bili

⁹⁰ <https://www.sacred-texts.com/hin/manu/manu08.htm>

labavi i slomljeni. Čovjek, iako prekriven blatom je davao sve znakove života i izgledao je kao da je u najvećoj boli. Nakon što je mučen ovako sat vremena, odveden je van grada nakon čega je slon, naučen za ovakve prigode, ustao na stražnje noge i spustio se na glavu kriminalca."⁹¹

Slika 20. Ilustracija iz Akbarname, službene kronike kralja Akbara, trećeg cara Mogulskog carstva koja prikazuje smaknuće slonom

⁹¹ G. R. Scott, 1940., *The History of Torture throughout the Ages*, London, Werner Laurey, str.117.

7.3 ZEMLJE ISLAMA

Slično kao i u Indiji, i Kuran predviđa kazne odsijecanja udova, no ne predviđa smrtnu kaznu kamenovanjem. No, ne predviđa smrtnu kaznu kamenovanja, samo je spominje kao metaforu. O odsijecanju udova kaže:

„ Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika Njegova vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovome svijetu, a na onome svijetu čeka ih patnja velika”,⁹²

a o kazni kamenovanjem govori:

„ i pustili smo na njih kišu, a strašne li kiše za one koji su bili opomenuti!”⁹³

Ovdje je kazna kamenovanjem dosta nejasno opisana, ako uopće, no u Hadisu, drugoj najvažnijoj knjizi Islama koja se zasniva na vjerovanjima o Muhamedovoj šutnji pristanka, točnije o djelima koja je Muhamed vidio a nije ih opomenuo, tako im dajući svoj pristanak, je ta kazna podrobnije opisana. Tako u *Sahih Muslimu* piše:

„ Primi moje učenje, primi moje učenje. Alah je namijenio put za te žene. Ako neoženjeni muškarac počini preljub s neoženjenom ženom, oboje će dobiti sto udarac bičem i bit će protjerani na godinu dana. U slučaju gdje oženjeni muškarac počini preljub s oženjenom ženom oboje će dobiti sto udaraca bičem i biti kamenovani do smrti.”⁹⁴

U Kuranu su propisane oštre kazne za zločine kao i u Manusmrti, ali glavna razlika između kazni Indije i Kurana naspram zemalja Europe koje prate Bibliju je odsijecanje udova. Naime, iako su mnoge kazne svjetovnih sudova Europe predviđale mučenje u raznim oblicima koje bi neizbježno dovelo do nepovratnog oštećenja udova, udovi nikad nisu bili u potpunosti odrezani, što je značilo da bi se osuđenik jednom kažnjen mogao vratiti u život i nastaviti funkcionirati kao i prije kazne. Nadalje, Biblija je u Novom Zavjetu izrazito protiv smrtnog kažnjavanja, što je dodatno utjecalo na blaže kazne u Europi naspram ostatka svijeta.

⁹² Kuran, Sura El-Ma'ide 5, ajet 33

⁹³ Kuran, Sura EN-Neml, 27, ajet 58

⁹⁴ Muslim ibn al-Hajjaj, 822-875, Sahih Muslim, Nishapur, 17:4191

8. KULTURA SMAKNUĆA U CIVILIZACIJAMA INKA I ASTEKA

Dok su u zapadnoj Europi i Aziji mučenja i smaknuća bila rezultat kazni predviđenih za pojedine zločine na području srednje i južne Amerike ona su bila integralan dio religije naroda koji su živjeli na tim prostorima. Iako su mučenja i smaknuća bili dio svakodnevice velikih zapadnoeuropskih gradova, ona nikad nisu bila integralan dio kulture, te su samo koristila u punitivne svrhe. Pojedinačnik nikada ne bi bio kažnjavan ako prethodno nije postojala sumnja ili dokaz o njegovom krivičnom djelu, dok je u kulturi i religiji pretkolumbovskih civilizacija Južne i Srednje Amerike ljudsko žrtvovanje i nanošenje ozljeda imalo ritualni karakter.

Smaknuća su bila bitan dio religije gdje se kroz ljudsko žrtvovanje nastojalo udovoljiti bogovima, pored kažnjavanja predviđenih za kršenje zakona. Civilizacije koje su dosegle najveći stupanj razvitka su bile Inke i Asteci čija se društvena struktura urušila dolaskom konkvistadora, te će se kroz proučavanje njihovih običaja dati slika o društvenom životu i običajima ljudi koji su obitavali na prostorima tih civilizacija. Civilizacije tih kultura su prakticirale običaje koji su iziskivale velik broj ljudskih žrtava i gubitak velikog broja ljudskih života, uključujući i rituale gdje su ubijana i djeca, koncept koji nije postojao u zemljama zapadne Europe.

Iako je europski Srednji vijek po današnjim standardima zakonodavstva i ljudskih prava veoma manjkav, čuvanje ljudskog života je ipak imalo veću vrijednost od stanja koje je vladalo drugdje, tako u pretkolumbovskim kulturama Srednje i Južne Amerike život svoju vrijednost nije reflektirao kroz njegovo očuvanje, nego kroz žrtvovanje nečeg tako vrijednog u čast bogovima. U dva poglavlja posvećena civilizacijama Inka i Asteka će biti opisane kazne predviđene za kršenje zakona, te obredna žrtvovanja.

8.1. Carstvo Inka

Kazneni sustav

Carstvo Inka je bila najrazvijenija civilizacija Južne Amerike sa središtem u Peruu, te iako nisu posjedovali mnoge tehnologije poput kola, zaprežnih životinja, pisanja i obrade željeza uspjeli su doseći visok stupanj razvijenosti. Njihovom razvitku je doprinio razvijen sustav zakona koji je predviđao stroge kazne čak i za lake zločine. Po zakonu svaki muškarac je morao raditi, uključujući i plemiće koji su služili za primjer ostalom stanovništvu, zbog čega su nekad trpjeli teže kazne od običnog stanovništva, preljub je kod običnog stanovništva bio kažnjavan mučenjem, dok je kod plemstva bio kažnjavan smrću.⁹⁵

Pored toga, u Carstvu Inka nije bilo raširenog sistema zatvora, kazne su bile trenutačne, a kako u Carstvu nije bilo moguće posjedovati zemlju, stanovnici su bili u sustavu gdje im je država propisivala koje dijelove zemlje će obrađivati, zbog čega su zločini poput lijenosti ili pomicanja oznaka zemljišnih čestica bili kažnjavani smrću. Moralni kod Inka je glasio: „*ama suwa, ama llulla, ama quella*“, što u prijevodu znači: „Ne kradi, ne laži, ne budi lijen“, što je jasan pokazatelj vrijednosti koju su Inke polagale u rad.⁹⁶

Ubojstva i silovanja su se kažnjavala smrtnom kaznom, dok su lakši prijestupi poput krađe bili kažnjavani bacanjem kamenja u leđa okrivljenika ili odsijecanjem ruku i nogu, tako je propisana kazna za curacu (činovnika koji je nadzirao rad u poljima) koji je pogubio seljaka bez dopuštenja nadređenog bila bacanje kamena s visine od tri stope na njegova leđa, ako je zločin ponovio kaznilo bi ga se smrću.⁹⁷

Ako je pojedinac počinio zločin izdaje, zatvorilo bi ga se u zatvor ispod Cuzca, glavnog grada Inka, koji je bio ispunjen zmijama i drugim opasnim životinjama, što je u pravilu rezultiralo smrću zatvorenika. Ako je zatvorenik preživio, postao bi „zaposleni kriminalac“ te bi do svoje smrti morao govoriti prolaznicima na ulici o kazni koju je preživio kako bi obeshrabrio bilo kakve buduće prijestupnike. Prolaznici bi ostavljali kriminalcu hranu te je tako preživljavao.⁹⁸

⁹⁵ M. A. Malpass, 1996., *Daily Life in The Inca Empire*, Westport, Greenwood Press, str. 60

⁹⁶ <http://incaencyclopediac.pbworks.com/w/page/21051670/Inca>

⁹⁷ M. A. Malpass, 1996., *Daily Life in The Inca Empire*, Westport, Greenwood Press, str. 60.

⁹⁸ <http://incaencyclopediac.pbworks.com/w/page/21051670/Inca>

Ritualna žrtvovanja

Inke su bili izrazito religiozni, a većina religioznih rituala je uključivala neku vrstu žrtvovanja, bilo materijalnu, životinjsku ili ljudsku, koja je graničila od nanošenja ozljeda do smrti. Tako su dječaci tijekom ceremonije puberteta išli na hodočašće nakon kojega bi ih članovi obitelji bičevali po nogama kako bi ih učinili snažnima.⁹⁹

Ljudske žrtve nisu bile česte, uglavnom su se žrtvovala životinje, dok su ljudske žrtve bile rezervirane za najbitnije ceremonije, poput krunjenja, objava rata ili ceremonije smirivanja bogova kod prirodnih katastrofa. Žrtve su redovito bila djeca između deset i petnaest godina jer se smatralo kako su ona duhovno najčišća, te se samo najčišće žrtve mogu predati bogovima, a davanje djeteta za žrtvu je viđeno kao velika čast, budući da se snaga nečije vjere gledala proporcionalno žrtvi koja bi se dala. Djeca su se uvijek dovozila iz sela okolnih plemena, morala su biti fizički savršena, te bi im bila priređena gozba prije žrtvovanja, te se nikad nisu žrtvovala djeca Inka. Prije smaknuća bi im se obukle skupocjene haljine, te im se na svetištima gdje su pogubljeni ostavljalo zlato i druge vrijedne predmete.¹⁰⁰

Što se tiče samih smaknuća, ona su varirala od prigode do prigode. Tako su kod žrtvovanja u planinskim svetištima djeca prethodno opijena ili ošamućena travama, te potom ostavljena na svetištu da umru od hladnoće. U drugim prigodama bi se dijete najčešće ubilo na četiri načina: Gušenjem, udarcem u glavu, davljenjem ili pokapanjem dok je živo. Dijete bi se zatim pokapalo u jamu u fetalnom položaju, a jama se nije smjela kopati nikakvim metalima nego se morala kopati naoštrenim štapovima¹⁰¹

Na planini Llullaillaco je pronađeno posebno vrijedno nalazište s tri mumije koje su ostale sačuvane zbog visoke nadmorske visine na kojoj su žrtvovani. Uz njihova tijela je pronađeno više od stotinu dragocjenih predmeta, a proučavanje njihove kose je pokazalo kako su hodočašće do mjesta gdje su žrtvovani počeli nekoliko mjeseci prije smrti, te da im se prehrana iz temelja promijenila tijekom hodočašća, uključujući i lišće koke koje im je davalo potrebnu snagu, što je značilo da je nakon početne gozbe koja bi označila početak hodočašća djeci davana iznimno bogata hrana kako bi bili žrtvovani u što boljem izdanju, budući da su samo takva bila dovoljno vrijedna da se žrtvuju bogovima.¹⁰²

⁹⁹ M. A. Malpass, 1996., *Daily Life in The Inca Empire*, Westport, Greenwood Press, str. 117.

¹⁰⁰ M. A. Malpass, 1996., *Daily Life in The Inca Empire*, Westport, Greenwood Press, str. 117.

¹⁰¹ M. A. Malpass, 1996., *Daily Life in The Inca Empire*, Westport, Greenwood Press, str. 150.

¹⁰² <https://www.nationalgeographic.com/news/2013/7/130729-inca-mummy-maiden-sacrifice-coca-alcohol-drug-mountain-andes-children/>

Slika 21. Jedna od mumija pronađenih na planini Llullaillaco

7.2 Carstvo Asteka

Kazneni sustav

Kazneni sustav Asteka je po svojoj strogoći bio blizak sustavu Inka, te je tako većina zločina bila kažnjavana smrću, iako su postojale kazne poput brijanja glave, uništavanja doma osuđenog i bacanja u ropstvo, te se u nekim slučajevima kazna odnosila i na obitelj okrivljenika, poput zločina prekida celibata kod svećenika. Kao i kod Inka zatvori nisu bili rašireni, no postojali su zatvori za okrivljenike koji čekaju smrtnu kaznu, dužnike i zatvor sličan onom ispod Cuzca koji je u pravilu rezultirao smrću zatvorenika. Također je postojao i tip zatvora gdje bi sudac stavio štapove na zemlju ili iscrtao linije u prašini te ih okrivljenik ne bi smio prijeći određeno vrijeme.¹⁰³

Ubojstvo, silovanje, pljačka, micanje zemljišnih oznaka, incest, uništavanje usjeva i varanje na vagama su samo neki od zločina koji su bili kažnjivi smrću, a čest način izvršavanja smrtne kazne je bilo bacanje osuđenog s visoke litice. Krađa, ako je iznosila manje od dvadeset klipova kukuruza bi bila kažnjavana plaćanjem protuvrijednosti istih oštećeniku, no ako okrivljenik nije u

¹⁰³ <https://tarlton.law.utexas.edu/aztec-and-maya-law/aztec-criminal-law>

stanju platiti postao bi rob oštećenika, ili na određeno vrijeme, ili doživotno. Ako je pak krađa bila vrijednosno veća, kažnjavala bi se smrću.¹⁰⁴

Djeca mlađa od deset godina su smatrana pravnim subjektima koji nisu u stanju počiniti krivično djelo, osim u slučaju neposluha prema roditeljima u kojem slučaju su čak mogli biti kažnjeni smrtnom kaznom, osobito ako su nasrnuli na roditelja, dok su djeca plemića kažnjavana smrću ako su bila nepristojna, kukavična ili razmetna. Codex Mendoza, asteški kodeks nastao oko 1541. govori o kaznama kojima su roditelji kažnjavali djecu stariju od deset godina, koje uključuju spavanje na mokrom tlu čitavu noć s vezanim nogama i rukama, te prisilno udisanje dima ljutih čili papričica.¹⁰⁵

Dok su zločini poput glasnog svađanja ili ometanja javnog reda i mira u zemljama zapadne Europe bili kažnjavani razmjerno lako, pijanstvo na javnom mjestu se kažnjavalo smrću osim ako je u trajanju proslava ili ako je pijana osoba starija od sedamdeset godina, u kojem slučaju nikakva kazna nije bila propisana.¹⁰⁶

Ritualna žrtvovanja

Kao Inke, i Asteci su davali veliku važnost ljudskim žrtvama, tako i kod njih nalazimo žrtve koje graniče od nanošenja ozljeda do uzimanja života. Najčešći oblik žrtve je bilo žrtvovanje samog sebe. To se moglo izvesti trnjem agave ili drugim ostrim predmetima kojima se probijalo uši, jezik ili udove, a kod grešnika ili svećenika i genitalije kako bi krv koja bi potekla bila dana bogovima.¹⁰⁷

Asteci su žrtvovali ljude mnogo više nego Inke, ali nisu žrtvovali samo djecu. Svi muški Asteci su trenirani da budu ratnici, ali samo nekolicina koja bi uspjela u hvatanju živih zarobljenika bi postali punopravni članovi elitnog ratničkog staleža, budući da je na bojnopolju teško uspješno uhvatiti protivnika bez da ga se ubije, to je također služilo i kao mjerilo vještine ratnika. Smaknuća ljudskih žrtava su se mogla odviti na razne načine, obezglavlivanjem, strijelama ili otrovnim strelicama, utapanjem, spaljivanjem, bacanjem s litica, izgladnjivanjem, pokapanjem živih osoba i borbama sličnim gladijatorskima.¹⁰⁸

No, prilikom najvećih ceremonija smaknuća su se odvijala vađenjem srca iz prsnog koša živih zarobljenika. Ti zarobljenici bi se obukli u lijepe haljine i okitili nakitom, zatim bi ih ratnici koji su ih zarobili vodili po stepenicama do vrha hrama pjevajući i pritom pazeći da zarobljenici ne

¹⁰⁴ <https://tarlton.law.utexas.edu/aztec-and-maya-law/aztec-criminal-law>

¹⁰⁵ D. Carrasco, 1998., *Daily Life of the Aztecs, People of the Sun and Earth*, Westport, Greenwood Press, str. 102.

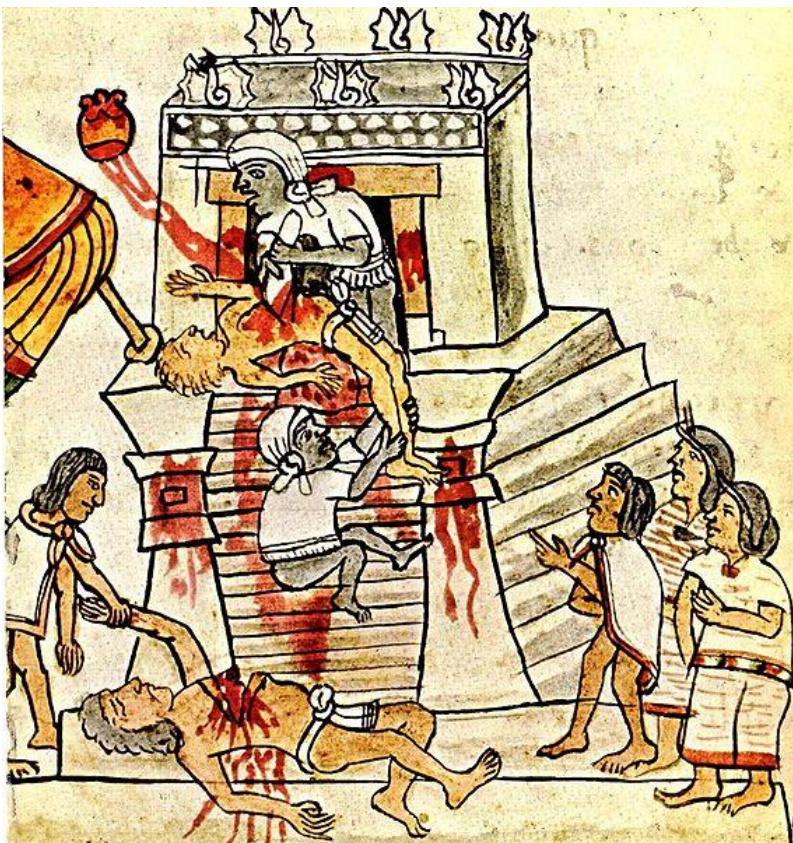
¹⁰⁶ <https://tarlton.law.utexas.edu/aztec-and-maya-law/aztec-criminal-law>

¹⁰⁷ D. Carrasco, 1998., *Daily Life of the Aztecs, People of the Sun and Earth*, Westport, Greenwood Press, str. 188.

¹⁰⁸ D. Carrasco, 1998., *Daily Life of the Aztecs, People of the Sun and Earth*, Westport, Greenwood Press, str. 189.

pokušaju pobjeći. Žrtve bi tada bile bačene na kameni oltar gdje bi im svećenik ritualnim nožem izrađenim od kremena izrezao srce iz prsnog koša, te bi ga dok još kuca dignuo i posvetio suncu. Tijelo pokojnog bi se zatim gurnulo niz stepenice gdje bi se u podnožju udovi odsjekli zajedno s glavom te bi se mozak izvadio, a lubanja očistila od mesa i stavljena na štap s ostalim lubanjama.¹⁰⁹

Ratnik koji ga je zarobio bi potom bio ukrašen kredom i perjem, te bi mu se davali darovi. Zatim bi zajedno s obitelji pojeo obredno jelo zvano *tlacatlaolli* koje se radi od sušene kukuruzne kaše na koju se stavlja komad mesa zarobljenika, uvijek s noge ili ruke budući da je najbolje meso bilo rezervirano za bogove, što je činilo astešku kulturu kanibalističkom, no pitanje je jesu li jeli ljudsko meso samo u obredima ili su ga koristili i kao izvor hrane. Nadalje, kod ceremonije koja je trajala nekoliko dana na oltaru hrama *Templo Mayor* u Tenochtitlanu bi bilo žrtvovano više tisuća ljudi, s procjenama koje idu čak do više desetaka tisuća. Što se tiče dječjih žrtava, Asteci su za razliku od Inka žrtvovali svoju djecu, te su tako mnogi članovi asteškog plemstva volontirali kako bi upravo njihovo dijete bilo žrtvovano, što je smatrano velikom časti.¹¹⁰

Slika 22. Slika iz asteškog kodeksa Magliabechiano. Na slici se vidi vađenje srca koje leti bogovima

¹⁰⁹ D. Carrasco, 1998., *Daily Life of the Aztecs, People of the Sun and Earth*, Westport, Greenwood Press, str. 189.

¹¹⁰ D. Carrasco, 1998., *Daily Life of the Aztecs, People of the Sun and Earth*, Westport, Greenwood Press, str. 189.

9. ZAKLJUČAK

Srednji vijek, iako popularno nazvan mračnim nije samo razdoblje od tisuću godina ispunjeno ratom, nesrećama i stagniranjem ljudskog napretka. U srednjem vijeku su postignuti mnogi veliki napreci na raznim poljima poput umjetnosti i humanistike koja je naposljetku i utrla put renesansi. No, postignuti su i veliki napreci na polju ugnjetavanja ljudi, te njihovog kažnjavanja i mučenja što je razlog zbog kojeg većina ljudi danas gleda srednji vijek kao najmračnijim razdobljem ljudskog roda, a kako je zapadnoeuropski Srednji vijek najviše opisan u popularnim medijima, može se reći da je on nepravедno i prekomjerno prikazan u negativnom svjetlu. No, kada ga se usporedi s ostalim srednjovjekovnim kulturama, posebice s onim američkih kontinenata, postaje jasnije kako je on za tadašnje standarde imao relativno razvijen osjećaj i brigu za ljudski život. Po današnjem viđenju, kazne su bile drakonske čak i za zločine koji danas ne bi predviđali zatvorsku kaznu, dok su istupi iz primjerenih načina ponašanja poput homoseksualnosti ili percipirane hereze bili najoštrije kažnjavani, no u javnoj percepciji vladaju pojedini mitovi koji srednji vijek prikazuju ipak previše negativno, zbog čega se neke mitove u ovom radu pokušalo demistificirati, posebice one o mračnim tamnicama inkvizicije i njihovom progonu vještica, krvnicima kao okrutnim grubijanima, itd. Dapače, moglo bi se reći da su jedino civilizacije Europe davale stvarnu mogućnost povratka u normalan život nakon izvršavanja kazne pojedinca, budući da nisu predviđale nikakvo sakaćenje koje bi onemogućilo pojedincu daljnji rad, poput odstranjivanja ruku, kroz svoje kazne no čak i kod rezanja jezika bi pojedincu svi udovi ostajali funkcionalni, iako kod pojedinih kazni oslabljeni, zbog čega se mogao vratiti obavljanju svog posla. U ovom radu je pokušano bacanje svjetla na srednji vijek kroz prikaze mnogih sprava za mučenje i tehnika smaknuća, i za koje su zločine bile korištene te na takav način prikazati srednji vijek kroz njegov kazneni sustav, s posebnim osvrtom na inkviziciju koja je funkcionirala po sličnom, ali opet zasebnom principu nego svjetovne vlasti. Uz svaku posebnu metodu i tehniku je dodana slika koja bolje ilustrira način korištenja pojedinih naprava, te daje čitatelju bolju sliku o načinu na koji je sprava korištena, i učincima koje je mogla proizvesti. Ovaj rad također može služiti kao podsjetnik na izopačenost koju ljudski rod može proizvesti, te kako je čovječanstvo došlo daleko na području ljudskih prava u svega nekoliko stoljeća.

Literatura

- William Andrews., 2013., Medieval punishments, an Illustrated History of Torture, New York , Sky Horse Publishing
- Madelyn Ute Bergen, 1966., The Sacshenspiegel:, A preliminary study for a translation, Ann Arbor, University Microfilms Inc.
- Tim Chapman, 2001., Imperial Russia, 1801.-1905., London, Routledge
- George Lillie Craik, Charles MacFarlane, 1847., Pictorial History Of England: Being A History Of The People, As Well As A History Of The Kingdom, London, Charles Knight
- Stephen Currie., 2015. , Medieval punishment and Torture, San Diego, Reference Point Press
- Jeniffer Kolpacoff Deane., 2011. , History of Medieval Heresy and Inquisition, Lanham, Rowman & Littlefield
- Richard Evans., 1998., Tales from the German Underworld, Suffolk, Yale University Press
- Muslim ibn al-Hajjaj, 822-875, Sahih Muslim, Nishapur
- Joel F. Harrington, 2013. , The Faithful Executioner: Life and Death, Honor and Shame in the Turbulent Sixteenth Century , New York, Farrar Straus and Giroux
- Henry Charles Lea, 1888., A history of the Inquisition of the Middle Ages: Volume 1, New York, Cambridge University Press

- Elizabeth A. Livingstone, 1957., The Oxford Dictionary of the Christian Church, Oxford, Oxford University Press
- John Lothrop Motley, 1858., The rise of the Dutch Republic, ,London, George Routledge and Co.
- Steve Santini., 2011., The Catalog of Cruelty, Scott's Valley, Steve Santini publishing
- Ulrich Tengler., 1509., Layenspiegel, Augsburg
- Michael C. Thomsett, 2010. , The Inquisition: A History, London, McFarland & Company Inc.
- Kuran
- Larissa Tracy, 2012., Torture and Brutality in Medieval literature, Cambridge, D. S. Brewer
- Arthur Stanley Tuberville., 1920. , Medieval Heresy and the Inquisition, London, Crosby Lockwood and Son

Internetska literatura

<https://www.britannica.com/topic/torture> - posjećeno 23.6.2020.

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/torture> - posjećeno 23.6.2020.

<https://www.smithsonianmag.com/history/executioners-who-inherited-their-jobs-180967947/>
- posjećeno 30.6.2020.

http://www.cathar.info/121295_ad_extirpanda.html - posjećeno 13.7.2020.

<http://www.jewishencyclopedia.com/articles/2155-auto-da-fe> - posjećeno 13.7.2020.

<https://www.businessinsider.com/guy-fawkes-signature-before-and-after-he-was-tortured-2015-11>

- posjećeno 22.7.2020.

<https://www.newyorker.com/magazine/2008/09/15/the-florentine> - posjećeno 26.7.2020.

<https://www.telegraph.co.uk/only-in-britain/author-daniel-defoe-placed-in-pillory/>-

- posjećeno 26.7.2020.

<https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/oct/05/artemis-gentileschi-painter-beyond-caravaggio> - posjećeno 28.7.2020.

<https://www.parliament.uk/vagabondact> - posjećeno 4.8.2020.

<https://www.lto.de/recht/feuilleton/f/internationaler-tag-todesstrafe-straftaatsgewalt/>

- posjećeno 6.8.2020.

<https://www.businessinsider.com/saudi-arabia-sets-record-beheading-over-180-people-in-2019-2020-4> - posjećeno 6.8.2020.

[http://www.faculty.umb.edu/gary_zabel/Courses/Phil_281b/Philosophy_of_Magic/Arcana/Witchcraft and Grimoires/case_witchhunts.html](http://www.faculty.umb.edu/gary_zabel/Courses/Phil_281b/Philosophy_of_Magic/Arcana/Witchcraft_and_Grimoires/case_witchhunts.html) - posjećeno 10.8.2020.

<https://www.britannica.com/biography/Saint-Joan-of-Arc> - posjećeno 12.8.2020.

<https://www.britannica.com/biography/Guy-Fawkes> - posjećeno 12.8.2020.

Slike

SLIKA 1.

https://en.wikipedia.org/wiki/Execution_warrant#/media/File:Death_warrant_of_Charles_I.jpg

SLIKA 2.

<https://www.wikiwand.com/en/Inquisition>

SLIKA 3.

<https://www.britannica.com/technology/rack-torture-instrument>

SLIKA 4.

<https://www.britannica.com/topic/pillory-penology>

SLIKA 5.

<https://www.sciencesource.com/archive/The-Strappado-SS2881457.html>

SLIKA 6.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Thumbscrew_\(torture\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Thumbscrew_(torture))

SLIKA 7.

https://en.wikipedia.org/wiki/Cucking_stool

SLIKA 8.

<https://brewminate.com/disfigurement-authority-and-the-law-in-early-medieval-europe/>

SLIKA 9.

https://www.tripadvisor.co.uk/LocationPhotoDirectLink-g188590-d244492-i48103919-Museum_of_Medieval_Torture_Instruments-Amsterdam_North_Holland_Province.html

SLIKA 10.

<http://torturemuseum.net/en/mainpage-en/>

SLIKA 11.

<https://www.medieval-shop.co.uk/blog4/medieval-whips.html>

SLIKA 12.

https://en.wikipedia.org/wiki/Scold's_bridle

SLIKA 13.

https://en.wikipedia.org/wiki/Breaking_wheel

SLIKA 14.

<http://www.tarotforum.net/showthread.php?t=93371>

SLIKA 15.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Decapitation>

SLIKA 16.

https://en.wikipedia.org/wiki/Death_by_burning

SLIKA 17.

https://en.wikipedia.org/wiki/Hanged,_drawn_and_quartered

SLIKA 18.

https://en.wikipedia.org/wiki/Execution_by_elephant#/media/File:Jamal_al-Din_Husayn_Inju_Shirazi_-_Two_Folios_from_the_Akbarnama_-_Walters_W684_-_Detail_A.jpg

SLIKA 19.

https://en.wikipedia.org/wiki/Cangue#/media/File:THE_CANGUE.jpg

SLIKA 20.

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Martyrrep_2.jpg

SLIKA 21.

<https://www.nbcnews.com/sciencemain/inca-child-sacrifices-were-drunk-stoned-weeks-death-6C10784197>

SLIKA 22.

[https://en.wikipedia.org/wiki/File:Codex_Magliabechiano_\(141_cropped\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/File:Codex_Magliabechiano_(141_cropped).jpg)

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja PETAR MAMUĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce POVIJESTI I ANGLISTIKE, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 25. RUJNA 2020.

Potpis

Izjava o pohrani završnog/diplomskog rada (podcertajte odgovarajuće) u Digitalni
repositorij Filozofskog fakulteta u Splitu

Student/ica: PETAR MAMUĆ
Naslov rada: SPRAVE I TEHNIKE MUČENJA I SMARNUĆA U SREDNJEM VIJEKU
Znanstveno područje: HUMANISTIČKE ZNANOSTI
Znanstveno polje: POVIJEST
Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/ica rada:

IZV. PROF. DR. SC. EDI MILOŠ

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Komentor/ica rada:

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Članovi povjerenstva:

IZV. PROF. DR. SC. EDI MILOŠ, IZV. PROF. DR. SC. MLADENKO DOMAZET, DOC. DR. SC. IVAN BASIĆ,
DR. SC. ALEKSANDAR JAKIĆ

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

- a) rad u otvorenom pristupu
b) rad dostupan studentima i djelatnicima FFST
c) široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).
(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnog) ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: 25. RUJNA 2020.

Potpis studenta/studentice: